

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului Muzeul Digital al Romanului Românesc 1901-1932, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Sugestie de citare a arhivei:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

This novel was digitized for the project The Digital Museum of the Romanian Novel 1901-1932, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration.

Citation suggestion:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr-1901-1950

LOVINESCU

COMEDIA DRAGOSTEI

ROMAN

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

BCU Cluj-Napoca
FILRL 0000 01088

E. LOVINESCU

COMEDIA DRAGOSTEI

ROMAN

UNIVERSITATEA DIN CLUJ
SEMINARUL DE ESTETICĂ

BUCUREŞTI
EDITURA LIBRĂRIEI ALCALAY & Co.
CALEA VICTORIEI, No. 37

Facultatea de Filologie
CLUJ
BIBLIOTECA

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

859.0-31 (Lovinescu, E.)

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

I

Andrei Lerian ţinu câteva clipe scrisoarea în mână fără să înţeleagă... Literile ei subţiri şi ascuţite se prelungeau parcă, se încolăceau, se îmbinau în rotocoale cenuşii. Andrei se îndreptă spre geam în neştire ca să privească afară. In lumina fumurie a serii o mai ceti odată...

Prietena lui, Madeleine Mirande — Mab cum îi spuneau toţi — îl înştiinţa că plecase în Elveţia cu sora ei, Alice. Se împotrivise cât putuse, dar nu isbutise.

Se resemnase... Alice avea să meargă mai departe la Triest, la bărbatul ei. Mab avea să-l aştepte pe Andrei, la Berna, peste o săptămână.

Tânărul aruncă scrisoarea. Vestea era neprevăzută. Plănuiseră să facă împreună o călătorie în Elveţia; se pregătiseră. Şi acum totul era zădăr-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nicit. Mab plecase din Paris fără să-l vadă, mulţumindu-se numai să-i scrie. Nedumerirea îl rodea. Şi totuşi se putea. Sunt atâtea întâmplări ciudate în viaţă şi Mab era atât de spontană în tot ce făcea!

Andrei ieşi să se plimbe dealungul Senei.

Pe ţărm luminile căutau aţintite la vaporul ce înainta cu părere de rău, lăsând în urmă liniştea şi dulceaţa nopţii de toamnă. Sena curgea încropită. Parisul fremata, privind la scoica ce luneca furiş pe valuri, sdrobindu-le. Podurile negre se desprindeau între şiragurile de lumină pâlpâitoare ca nişte pasări de noapte.

Andrei se potolise acum. Liniştea serei i se pogorîse în suflet. Icoana iubitei nu-l părăsia, aruncând peste toate o vrajă de dragoste. Un fior trecea printre frunzele copacilor.

La un colţ al cheiului, Andrei desluşi însă chipul unei femei. I se păru că visează. Se sprijini de un castan, privind cu aţintire. Nu se înşelase: era Alice, sora prietenei lui.

Îşi trecu mâna pe frunte. Alice nu plecase în Elveţia. Atunci Mab cu cine plecase? Îi fu frică să răspundă, dar adevărul i se lumină biruitor. Plecase cu altcineva. Îl înşela.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In tăcerea odăei lui, Andrei se sbuciuma.

O iubise și fusese sigur că e iubit. Nu suferise până acum, nici nu se gândise că ar putea suferi. O iubise cu o dragoste înflăcărată și mulțumită. Viața lor se urzise din încredere desăvârșită.

Și acum totul se risipise dintr'odată. Il înșela. Cu cine? Nu știa; dar era sigur că-l înșela.

Ochii îi priveau în gol, urmând jocul unor plăsmuiri fantastice. O vedea, o ținea în brațe, o strângea. Și, deodată, icoana celuilalt se arătă. Nu știa cine e, dar îl vedea, cum o ia și el în brațe. Andrei se scutură ca să alunge icoana ce nu voia să se risipească. Il privia de sus, cu o fluturare de zâmbet.

Făcea pași mari prin odaie, întrebându-se: de ce? Nu putea răspunde. Il iubia; era sigur. I-o arătase în atâtea chipuri. Acum îl înșela.

Andrei îndreptă pumnul în aer, ca împotriva unui dușman nevăzut... Cine era? Se gândi la toți cunoscuții dar nu se opri asupra nimănui. Nu bănuia pe nimeni. Taina în care se sbătea îl făcea să sufere și mai mult. Nebănuind pe nimeni, îi bănuia pe toți. O atingeau, o luau în brațe, o sărutau... Un fior îl sgudui. Cum nu văzuse nimic până acum?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nu putu dormi. De dimineaţă se puse să aştepte la geam; dacă ar veni!

Lumina se prelingea printre storuri. Andrei sta în fotoliu sub sdruncinarea razelor soarelui invăluit ce-i mângâiau părul şi chipul.... Glasul subţire al ceasornicului suspina în umbră: unu, două, trei...; armonia lui melancolică se înăbuşia în moliciunea perdelelor... Vedea că nu mai vine. In odaia limpede ce o cunoştea atât de bine şi o chema; în odaia în care fiece lucru îi evocă icoana fericirii pierdute, nu putea sta fără să nu se gândească la dânsa până la suferinţă. Ca în vis se îmbrăcă să plece. Sub ploaia măruntă ce cânta un cântec de jale, icoana iubitei îi pluti totuşi dinainte, punând un zâmbet de soare în ceaţă. O luă de braţ, murmurându-i cuvinte copilăreşti, şoptindu-i numele ca o rugăciune obişnuită. Se intoarse legănându-se în amăgire că o va găsi acasă. Sgomotul cheei, scârţâitul uşei, şi vederea odăei goale. Atât. Apoi singurătatea. Andrei suspină înnăbuşit. Afară picăturile ploaiei biciuiau geamurile cu sgomot. Ceasurile prinse de nebunie se puseră să alerge năvalnic. De aproape şi de departe, orologiile sunau, răspunzându-şi unul altuia. In corul sunetelor limpezi, sonore sau greoae, el auzia: «Mab! «Mab!»

Spre seară cerul se limpezi. Larma Parisului

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

începu să se deslușească pe sub ferestre; se auzeau crîmpee de vorbe, svâcniri de râsete. Perechi îmbrățișate treceau în noaptea ce rumega gânduri nelămurite. Uneori se lăsa o tăcere tainică, dar apoi larma începea, farandola vieței atingea pământul în ritmul unor cântece necunoscute. Gloata se risipia. Noaptea cu degetul pe buze ațipi... In odae: atmosfera molcomă a unei dragoste fără seamăn, lumina pe jumătate stinsă și ceva învăluitor, înăbușitor ce-ți îndoaie genunchiul spre rugăciune...

In ochi, Andrei purta acum lumina zilelor de Mai, în care o cunoscuse; în mână, căldura mânei ei. O purta în inimă, pe buze. Își lăsa capul, închise ochii, și o văzù alături. O avea în suflet ca într'un scrin de ațifea, din care scotea acum bogățiile trăite: învăluirea ochilor ei dulci, șoaptele de iubire, strângerea brațelor ei subțiri. Le retrăia pe toate. Degetele ei i se primblau ușor prin păr, pe obraz... Cuvintele de dragoste îi fâlfâiau în jurul capului înclinat, îi pătrundeau sufletul și apoi ca un stol de fluturi fugeau îndărăt spre dânsa, în prăfuire de lumină.

— Oricum tot te iubesc, se gândi Andrei. N'am nevoe de dragostea ta nepăsătoare. Mi-ajunge: te iubesc. N'am nevoie de cuvintele tale de dragoste;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ale mele au țâșnit dintr'un isvor curat. Sunt bogat și îmi pot risipi prisosul fără frică de a-l istovî vreodată. Sunt bogat și mândru de bogăția mea, pe care o știu nesecată! Pe tine te plâng. Ți-am dat patru ani de fericire. Nu sunt cuceritor. E mai frumoasă însă soarta mea de învins decât trofeele tale de învingătoare. Crezusem totuși că mă iubești și tu. Acum nu mai cred. Te voi iubi însă până ce te voi face să suferi, suferind eu mai întâiu. Voi veni cu sila în amintirea ta și apoi în inima ta... Sunt sigur... Mai am o comoară. Inima mi-i bogată în dragoste, în nădejde, în desnădejde. Ce-mi pasă! Eu ți-o dau totuși pe a mea!».

Era ostenit dar nu se culcă. Singurătatea patului îl înspăimânta. Pretutindeni o găsia pe Mab în puful în care își afundase de atâtea ori trupul ușor. Pe perini plutia mireasma ființei ei: când aținia, mâinele o căutau zadarnic alături..

Se adânci în fotoliu, stând de veghe la căpătâiul dragostei rănite. Pleoapele îi lunecară obosite! Își trăi încă o dată trecutul. I se trezi pe neașteptate în minte clipa întâlnirii dintâi, din care îi venise toată fericirea și toată durerea...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

II

Trecuseră de atunci patru ani şi totuşi părea că e astăzi.

Era într'un amurg de primăvară.

Plouase în timpul zilei. Dela fereastră, Andrei privise tremurarea copacilor sub biciuirea măruntă a picăturilor. Trecătorii se ascundeau sub umbrèle, păşind spre necunoscut; femeile, cu obrazul îmbujorat, grăbeau mersul. Apoi soarele: soarele de apus auri frunzele, de pe cari picăturile cădeau repede ca un şirag de mărgăritare. Fiecare frunză părea un diamant ce sclipia sub dulcea lui mângâere.

Andrei se primblase ca de obiceiu în grădina Luxemburgului, în clipa tainică a amurgului. Nisipul ud plângea molcom; apa ţâşnia în ape de argint sub greutatea pasului; frunzele cădeau făşiind pe bănci, pe scaune. Vrăbiile, cu penele muiate, săreau ostenite, ciripind a lene; numai porumbeii sburau cu aripele întinse pe deasupra pământului şi se ascundeau la adăpostul statutelor pentru a pândi dragostea marmorelor.

Florile înveseleau încă straturile; pe lacul verde vaporaşele copiilor lunecau, brăzdându-i oglinda; fântâna din mijloc îşi arunca firul de argint, îngânând un cântec pentru visători.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Negurile se lăsau tot mai grăbit peste statuele reginelor Franței, peste avuzuri, aninându-se prin copaci.

Andrei se întorcea acum spre casă, cu ochii plini de tot farmecul și de toată poezia grădinei.

In dreptul stradei Jean de Beauvais, o femeie se îndreptă spre dânsul. Era Madeleine Mirande.

O numeau Mab, în amintirea feei lui Shakespeare, ce călătoria prin văzduh într'o coaje de alună, cu hățuri din pânza păianjenului, cu mânerul biciului din os de greer, cu o musculiță drept vizitiu... Madeleine Mirande semăna cu Mab. Un trup mărunt, vaporos și gingaș; mâini subțiri cu degete străvezii; un chip de fecioară cu licăriri de opal, și luminat de doi ochi mari negri de dedesubtul unei bolți încununate de suluri răsvrătite de păr strălucitor. Nu mergea, ci plutia în rochia ei ușoară: plutia în coaja de alună a reginei Mab din poveste, topită din raze de lună, din rouă și din vis.

Andrei o cunoscuse la prietenul lui, Claude Bertin, în toată strălucirea ființei ei eterate. Acum părea însă alta; ochii îi erau bătuți, și speriați, obrazul stins. Andrei se opri, privind-o nedumerit Mab îl apucă de mână:

— Mă înșeală!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Andrei înţelese. Claude o înşela. Ştia. Intrebă totuşi:

— Cine?

— Claude.

Şi ridică mâna spre a arătă casa din faţă. Andrei îi luă mâna: pe degetele fine, el văzu picături de sânge.

— De unde e sângele?

— Mi-am vîrît braţul prin geamul de deasupra patului.

Apoi cu suflarea tăiată, începu:

— Mă înşeală. O simţeam de mult. Acum sunt sigură. Am bătut la uşă şi nu mi-a răspuns; înăuntru am auzit însă glasuri. Cheia era în uşă, pe dinăuntru. Capul a început să-mi vâjie. Am văzut roşu înainte. Găsind un scăunaş, din întâmplare, m'am urcat pe dânsul. Ajungând până la ferestruica dela capătul alcovului, am zdrobit-o cu pumnul.

Părea, în adevăr, o altă fiinţă. Nimic nu mai rămăsese din trăsăturile ei gingaşe şi fragede, din zâmbetul ei plutitor şi fericit: o biată figură, brăzdată de durere şi un trup frământat sub biciuirea unei puteri lăuntrice.

Andrei o luă încetişor de mână, trăgând-o spre înălţimea pieţei Berthelot, spre a o feri de pri-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

virile trecătorilor. Copacii își atingeau zimții fruzelor cu un freamăt lin de plopi. In geamuri cele din urmă raze de soare se sfărâmau ca o pulbere subțire. Seara se așternea pe crengile castanilor; fulgi ușori, ca de floare de păpădie, sburătăceau în aer; un fluture poposi o clipă pe floarea unui castan, bătând apoi din aripi și croindu-și drum spre altul. Liniște... liniște pretutindeni în fire... Numai Mab simția în suflet bătaia vântului ce răscolește frunzele, ce ridică vârtejuri de praf... Se oprise, privind acum spre geamuri și frământând pământul cu piciorul:

— Voi aștepta aici până ce se vor scoborî.

O umbră albă se arată ca o părere la geam. Mab o zări și își îndreptă mâna însângerată spre fereastră:

— Ne-a văzut.

Se făcuse acum noapte. Piața se golise, Sus întuneric. Ridicând ochii, zări din nou vedeniile albe ce stăteau la pândă. Andrei se istovia în îmbărbătări, în cuvinte de nădejdie, deși suferia și el în fața acestei suferințe ce se sbătea. Așteptarea era însă zadarnică. Porniră în neștire pe ulițele întunecoase:

— Peste o lună trebuia să plece; vremea avea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

să-şi îndeplinească menirea. Eu aşi fi rămas cu amintirea fericirii. O lună numai şi aşi fi avut şi eu un tovarăş bun şi un gând mulţumit. După desamăgirea căsniciei, acum nu mai cred nici în dragoste, nu mai cred în nimic.

Tăcu apoi sfârşită de durere.

Mergeau pe cheiurile pustii. Cerul adânc se oglindia în apa Senei; podurile şe deslușiea; mai departe, siluetele plutitoare ale cupolelor.., Şi pretitindeni lumina colorată a felinarelor plecate pe oglinda apei.

Era o noapte dulce, plină de taină. Notre-Dame zâmbià Senei, ale cărei valuri băteau cheiurile cu fâşiit de aripi. Luminele fâlfâiau ca nişte păsări de noapte: înfiorări treceau prin ramurile copacilor. Un cântec de dragoste plutia în aer; păsările, trezite din somnul lor de paşii celor doi tineri, ciripeau supărate, şi apoi adormeau din nou cu un suspin mulţumit. Noaptea se legăna în bucuria vieţei...

Andrei şi Mab mergeau, mergeau...

Era târziu. Clopotele dela Saint-Sulpice, dela Luxemburg, dela Sorbona îşi spuneau noapte bună... Ei însă vorbeau, unindu-şi sufletele în povestea dragostei înşelate. Se opriră pe o bancă în grădiniţa catedralei, învăluiţi de farmecul nopţei de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

primăvară, de mireasma florilor ce-i atingea în adieri uşoare. Mab se lăsă pe spate, închizând ochii In suflet i se înălţă cântecul unei iubiri ce se sbătea să moară, cântecul din urmă.

...Porniră din nou tăcuţi, dar cu sufletele apropiate... Merseră pe uliţele înguste şi pustii ale acestui colţ de Paris, atât de vechiu şi pitoresc sub prăfuirea veacurilor... Prin rue Mouffetar simţiră un fior: casele păreau că se îmbină sus, geamurile negre îi priveau cu un zâmbet îngheţat. Mab, tremurând din tot trupul, se strânse lângă Andrei. Braţul ei cald se lipi de braţul lui; o dulce văpae trecu dela unul la altul... Mab începù să vorbească din nou. Crâmpee din viaţă îi fâlfâiau în amintire; iluziile de fată mare, desamăgirea căsătoriei cu un om lacom de bani, aprig la mânie şi uşuratec în iubire, şi apoi liniştea sufletului găsită pentru scurtă vreme într'o dragoste împărtăşită. Il iubise pe Claude cu o flacără ce i se ridica în obraz şi în tremurarea glasului... Andrei tăcea, o privia. O părere de rău îl cuceri; n'o putea mărturisi, dar o bănuia furişindu-se încetul. Se gândia la trecutul lui lipsit de dragoste, la viaţa lui în care nu simţise încă stăpânirea învăluitoare, ocrotitoare a unei femei, la tinereţea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indri1901-1932

fără soare, la îmbrăţişările fără patimă, la pustiul patului, la serile lungi petrecute sub ochiul prietenos al lampei, fără suflarea îmbălsâmită a unei femei iubitoare ce-i veghează alături, ce-şi petrece degetele subţiri pe fruntea obosită... O perdea i se trase par'că dinaintea ochilor, deschizând priveliştea unei lumi visate, a unei vieţi pe care n'o trăise încă, dar pe care o bănuia acum mai aproape în căldura braţului ce se lipise de al lui...

Ajunseseră în rue Saint-Jacques unde stătea Mab, dar ea nu voi să intre. Rătăciră din nou în jurul Panteonului, în uliţele strivite sub greutatea cupolei. In rue Valette se opriră în dreptul casei lui Andrei. Rămaseră, prinşi în mreaja unui gând, pe care nu voiau să şi-l mărturisească. Se priviră adânc, ochi în ochi, scoborându-se în suflete cu gingăşie, cu şovăiri, citindu-şi poate cugetul, dar neîndrăznind încă.

Pretutindeni în jur era pustiu. Nici o suflare de viaţă nu bătea de nicăeri. Noaptea trecea prin văzduh în carul ei negru, încet, apăsat, fără nici o grabă, par'că ar fi avut dinaintea ei veşnicia. Mab ridică ochii spre Andrei; îi pogorî din nou, aşteptând o vorbă ce nu venea. Aşteptarea îi fu zadarnică. Apoi, hotărâtă, privindu-l drept în lumina ochilor:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu mă mai întorc acasă.

Andrei tresări; vinele gâtului i se sbătură într'un val de sânge cald ce-i năvăli spre obraz. Tăcu. Furtuna lăuntrică i se potoli, cu încetul şi cugetul drept îi stăpâni din nou mintea.

O luă de braţ, vroind să urce înălţimea Panteonului. Mab se desfăcu, oprindu-se cu îndărătnicie dinaintea uşei. Apoi începu să plângă, repede, cu înnecăciuni, un plâns frânt de gemete. Nu voia să se întoarcă acasă, în liniştea odăiei, unde fusese de atâtea ori fericită, dar de unde fericirea sburase pentru totdeauna.

Noaptea era lungă, veşnică; ceasurile se scurgeau încet. Mab se vedea în casa pustie, singură cu gândurile ei înăbuşite; cu inima sfâşiată, cu icoanele ameninţătoare ale celor două umbre albe zărite la geam. Pete de sânge străluciau dinaintea ochilor... Simţurile potolite o clipă în căldura învăluitoare a mărturisirilor, se răsvrătiră din nou, dureroase, sfâşietoare, la gândul singurătăţei. Nu voia să plece. Găsise un om care o alinase şi nu dorea să se despartă de el. Ar fi stat împreună până în zori. Orice, numai singurătatea înăbuşitoare, numai jalea nopţei nesfârşite, numai prăpastia golului căscată dinaintea ferestrei deschise, nu!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Andrei o îndemna la lucruri cuminți. Îi înțelegea frământarea sufletească, dar nu voia să se folosească de ea. El nu era decât o întâmplare; dacă ar fi întâlnit pe un altul în cale, Mab s'ar fi îndreptat spre dânsul, în același avânt desnădăjduit al unui suflet ce caută adăpost, ce caută o înșelare trecătoare, o răzbunare poate. Era prietenul lui Claude și cunoștea datoriile prieteniei. Voia să le cinstească. Se simția totuși turburat... Icoana fericirii îi plutise pe dinainte cu atâta tărie, încât nu se îneredea în liniștea simțurilor. Mai bine să le ferească de o încercare ispititoare...

Porunci inimei să tacă, stăruind în voința lui...

Începură din nou a rătăci, ca două umbre jalnice, ca două umbre neîmpăcate, în pustietatea uliților, sub lumina oarbă a felinarelor ce nu putea răsbate ceața nopței. Mab își răscolia amintirile, își revărsa durerea întețită sub biciuirea loviturii din urmă. Nenorocirea ei începuse mai de mult... Cu înțelegerea ascuțită a iubirii, ea pricepuse de câteva luni că în jurul lui Claude se afla o altă femee ce-i amenința fericirea. Luptase să-l câștige. Îl câștigase și-l pierduse într'o încăerare desnădăjduită, uneori tăcută, alteori pe față, în cuvinte grele, în amintiri dureroase, în biruințe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vremelnice, în care numai simţurile învingeau. Inima se ducea însă departe. In Claude se trezise o altă iubire... Mab o presimţia. Fiinţa ei se învăpăia de dragoste, se înmlădia într'o patimă nebănuită încă, crezându-se stăpână o clipă, până ce clipa următoare îi spulbera visul. Indoelile în cari trăise săptămânile din urmă îi surpase liniştea mai mult decât i-ar fi putut-o face siguranţa. Nu mai dormia; slăbise; un nimic o mişca până la lacrimi. Se hotărâse atunci să se ducă la ţară, la o prietenă, să se liniştească puţin... Plecă la Fleurigny. Fiind singură în compartimentul vagonului, se aşeză într'un colţ cu gândurile ei. Intunericul dinăuntru o făcea să se creadă şi mai singură... Trecutul i se deşteptă în minte; trecutul îndepărtat, nenorocirea în căsnicie şi trecutul mai apropiat, trecutul luminos al anilor din urmă, în care fiinţa ei renăscuse sub farmecul dragostei. Ştiuse ce-i iubirea. Claude o făcuse să tresară de fericire, deşteleninu-i ogoarele sufletului. Acum avea însă să-l piardă. Isprăvindu-şi studiile, el trebuia să plece peste o lună la Tours. Mab se înduioşă la gândul despărţirii. Fusese poate nedreaptă cu dânsul; îi ceruse prea mult: dragostea de fiecare clipă... Insângerase amurgul iubirei lor prin atâtea sfâşieri, prin atâtea vorbe dureroase,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

prin atâtea bănueli. Era poate nevinovat. Remuşcările o încolţeau. Sub înţeparea lor, dragostea i se înflăcără în piept, mai puternică, mai curată...

Trenul mergea, mergea, lunecând uşor ca o umbră. Mab se legăna în amintirile trecutului, în unduirea simţurilor ei neliniştite. Gândurile îi hoinăreau în neştire, străbătând depărtările tot mai încet, tot mai încet. Aţipi.

Când se trezi, la ora două din noapte, era la Rancy. Trecuse de mult de Fleurigny. Trebui să se scoboare până la sosirea unui tren de dimineaţă. A, noaptea, petrecută în sala de aşteptare a gării din Rancy, pierdută în câmpia pustie, n'o va uita niciodată! Se adânci într'un fotoliu, cu gândul să doarmă. Închise ochii obosiţi. In jur linişte şi noapte oarbă. Vântul, călător venit de departe, şuera trist prin geamurile ce gemeau, scârţâiau. Dela vre'o casă rătăcită răzbătea lătratul desnădăjduit la lună al unui câine. Mab se înveli bine în mantia subţire. Răcoarea nopţei o pătrundea de pretutindeni, o atingea cu reci mâini de ghiaţă, făcând-o să tremure ca o flacără bătută de vânt. Gândurile îi năvăleau calde sub tâmple... Se gândia la Claude, la plecarea lui apropiată, la sfârşitul iubirii lor. Nu-l putea lăsa

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

singur la Paris. Voia să-l vadă, să-l învăluie în dragostea ei fără sfârşit. Şi câinele lătra, lătra, alungându-i somnul.

Când se lumină de ziuă, luă trenul spre Paris. Se întoarse mai îndrăgostită.

I se părea că vine dela capătul pământului pentru a-şi aduce iubirea celui ales. Dezamăgirea fu deci şi mai mare. Până acum bănuise, biruise şi fusese biruită: plutise în nedumeriri. Acum era sigură: pe dinainte, vedea umbrele îmbrăţişate ale celor doi iubiţi, pândind la geam.

Cum ar fi putut deci să se întoarcă în odaia ei, învălmăşită de gânduri vrăjmaşe, de amintiri dureroase ce-i lătrau în urma ca o ceată de câini, voind s'o sfâşie? Incercarea i-ar fi trecut peste puteri... Singurătatea tragică ar fi împins-o spre o hotărâre desnădăjduită. Şi apoi voia să sfârşească. Trăise în timpul din urmă chinuită; inima îi fusese încolţită de toate bănuelile. Acuma era sigură. Se ştia slabă. Dinainte vedea dealul pleşuv al umilinţelor nenumărate, apoi prăpastia căderii din urmă. Va ierta, va fi înşelată din nou, va suferi şi mai mult. Cel dintâi pas e greu; celelalte vin uşor... In scoborîşul ruinei sufleteşti nu e nici o piedecă; te rostogoleşti, te rostogoleşti până în fund. Mai bine să se înfrâneze de acum, să pună

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

între ea și Claude o îngrădire, peste care să nu mai poată trece, chiar de ar fi dorit-o... Voia să împiedice iertarea și lungul șirag al umilințelor și al suferințelor, pe cari le vedea venind. Voia să abată din cale minciuna zilnică, îndoelile fiecărei clipite, aripele negre ale geloziei, pe cari le simția fâlfâind peste fruntea ei înghețată.

Andrei se cumpănia între îndemnul inimei lui însetate de dragoste și datoriile prieteniei. Nu voia să fie o unealtă de răzbunare. Dinaintea patimei învăluite a lui Mab, dinaintea suferinței ei, voința lui începu însă să șovăiască. Se simția tot mai slab, așteptând par'că înfrângerea din urmă.

Se găsiră de odată în odaia lui Andrei. Lumina lampei plutia sfios; un vis părea așternut peste lucruri. O mireasmă de portocal se ridica de pe cămin. Era cald și bine. Totul părea pregătit pentru venirea ei: garoafe roșii, albe, și roze zâmbeau. Stătură, privind unul la altul, cu ochii pierduți; erau alături și nu se vedeau totuși, învăluiți par'că de norul ce acopere de zei de privirile oamenilor.

Andrei își simția inima bătând. Din bătăile ei repezi se închegă o rugăciune ce i se ridică în ochi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indir1901-1932

Iar Mab ascultă ruga ochilor, şi căzu în braţele deschise...

...Stăteau acum osteniţi, cu ochii stinşi. Viaţa îi cuceri apoi din nou, cu întrebările şi sbuciumul ei. Mab îşi veni în fire. Intinse mâna şi simţi alături pe Andrei. Se trase la o parte, deschizând ochii mari. Inţelese. Fusese a lui Andrei. Nările i se resfrânseră, vestind lacrimile apropiate. Apoi izbucni într'un plâns repede, înecat, sgomotos.

Plângea... plângea... trecutul dus pentru vecie, trecutul, pe care nu-l putea uita încă: lunga ei iubire cu Claude jertfită acum pentru totdeauna. Se uită la Andrei ca la un străin, ca la un duşman ce-i nimicise fericirea. Andrei înţelese că plânsul mergea spre altul, ca o căinţă târzie şi nefolositoare. Se înduioşă totuşi. Se făcu învăluitor, trecându-i mâna în jurul mijlocului, şi sorbindu-i lacrimile amare, deşi nu curgeau pentru dânsul. Gura îi şoptia cuvinte dulci cu înmlădieri de femee. Mab se simţi cucerită de duioşia lui Andrei... Plânsul începu a i se potoli! Era zdrobită; somnul i se lăsă, în sfârşit, pe pleoape, scăpând-o de remuşcări şi durere.

Andrei o ţinu lung în braţe, privind-o dormind; o sărută pe ochii bătuţi de suferinţe, pe fruntea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

albă, pe părul îmbălsămat, pe obrazul fraged, pe buzele dulci...

O sărută încet ca să n'o trezească. Apoi, își puse mâna pe inima, în care simțise o tresărire nouă, nebănuită.

III

Trecuseră de atunci patru ani. Andrei mai simția și acum bătaia inimii de atunci.

Privia afară.

Castanii înfloriți atârnau la fereastră ca niște candele ce împrăștie mireasmă și lumină... Unele aveau tremurări trandafirii în adierea vântului; altele, roșu aprins; altele ca niște flori de ceară albă cădeau molcom la pământ și mureau. Cele roșii stăteau pe ram; cele trandafirii sburau în sus ca aripi de fluturi smulse, se opreau în loc, se răsuceau în vânt, rătăcind iarăși. Mai rămâneau nenumărate candele aprinse...

Se întunecă, se lumină și se întunecă iar. Ploaia plescăia încet, apoi mai tare în melodii săltărețe. Glicina de pe zidul din față era învolbită de flori mauve-rose ca norii de seară. Încolăcită, se înfiora sub stropii de argint ai ploaiei ce târau și aripe de flori: părea un nor de fluturi, poposit

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pe trepte de marmoră sură. Toată scara era acoperită de ele: unele, lovite ușor de stropi, tresăreau, se închinau, și mureau; altele, lovite de un șir prelung de picuri, se sbăteau, prelungindu-și viața...

Ca întotdeauna Andrei se gândia la Mab, la lunga lor iubire, pe care o vedea acum sub icoana unei îmbrățișări pătimașe... Fuseseră fericiți: îi alungase din suflet pe Claude; o cucerise pe încetul până în toate adâncimele ființei ei. O văzuse atârnând de buzele lui ca o picătură de rouă pe vârful unui fir de iarbă... Și acum totul se risipise sub lovirea unei întâmplări neînțelese. Îl înșelase. Plecase. De ce? Uitase totul. Îl părăsise, rănindu-l în isvoarele tainice ale vieței, în credința lui în dragoste, în cinste, după cum și ea fusese rănită de înșelarea lui Claude. Îi venia să creadă într'o răzbunare ascunsă a lucrurilor. El o scăpase odinioară și acum era lovit prin brațul ei...

O iubia totuși fără nădejde.

Ar fi voit ca tot ce simția în clipa aceasta să ajungă până la Mab, ca o rugăciune: se ruga să nu-l uite, dar nici să-și amintească prea mult de dânsul. Ar fi voit să-i dea din bogăția sufletului

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lui chiar de ar răspândi-o altuia. Ar fi voit ca Mab să-i poată spune:

— Şi eu iubesc ca tine, dar pe altcineva.

Ar clipi din ochi poate mai des, inima i-ar bate grăbită, obrazii i s'ar îmbujora poate, mâinele i s'ar răci... Atât! Poate ar rămâne; poate ar pleca. Poate ar lăsa gândurile să-i moară, ca florile de glicină pe treptele sufletului.

Poate ar pleca... Poate ar rămâne... totuşi!...

IV

Amurgul îşi lăsa beteala de aur deasupra *Arcului de triumf* şi se pogora în pulbere luminoasă peste copacii câmpiilor Elizee... O aromeală venia de pretutindeni.

Andrei se ostenise de rătăcirile lui îndepărtate dealungul Senei. Incepuse să-l doară povara gândurilor dulci şi vrăşmaşe: singurătatea îl copleşia cu vedeniile ei, veşnic acelaşi. Se hotărî să meargă la teatru.

Când îşi luă locul, îşi aminti că în acelaş fotoliu, fusese odată cu Mab, la *Oedip Rege*. Privi la număr: nu se înşelase. O întâmplare şi nimic altceva. Se simţi totuşi sguduit. Trecutul îl fură. Îşi amintia de mângâerea de a avea pe Mab

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lângă dânsul, de a-i simți genunchiul și mâna strecurată în mâna lui, de a-i auzi glasul voios în care își învăluia tremurarea sufletului dinaintea ucrurilor ce-l mișcau. Duioșia îl cuceri; o simți cum i se urzia în piept, cum i se înălța până la ochi, înrourându-i. Privi alături la locul iubitei: o bătrână își făcea vânt, suflând greu. Chipul șters, brăzdat de cute viclene, i se părea o vedenie, spre care voia par'că să întindă brațele ca s'o gonească.

Se juca *Le Passant.* Andrei îl ascultase cu plăcere de mai multe ori. Acum nu-l putea urmări. Versurile i se păreau goale de înțeles. Se gândia aiurea... Se simția stingher, pierdut în această mulțime care urmăria cu încordare cântecul de jale al Silviei către cântărețul florentin.

Urmă apoi *Boubouroche* ce-l mișcă. Un biet om cinstit era înșelat de prietena lui; un vecin îi deschise ochii. Intorcându-se acasă, Boubouroche găsi pe amant într'un dulap pregătit anume.

In loc să se apere, Adela se năpusti asupra lui:

— Cum mă poți bănui că te înșel cu un om, *pe care nici nu-l cunoști?* Nu-ți voi spune cine e. E o taină în familie.

Boubouroche fu astfel strivit sub cuvintele grele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ale Adelei; se încrezu, se înduioşă, îi ceru iertare. Nevoia dragostei era prea tare înrădăcinată într'însul... Se simţia fericit că se poate anina de o umbră de adevăr, pentru a se legăna în amăgire...

In Boubouroche se încheagă una din înfăţişările tragice ale sufletului omenesc: bunătatea şi slăbiciunea bărbatului călcate în picioare de viclenia femeei; încrederea revărsată peste hotarele îngăduite; orbirea dragostei isvorîtă din nevoia de a iubi... In sală, lumea fremeta de veselie la fiecare cuvânt de duh. Şi când Adela rosti:

— *E o taină de familie:* sbucnirile de râs se desfăcură ca un acord de pe clapele de sidef

Andrei era nemulţumit; privi mânios împrejur. Îi venia să ridice pumnul ameninţător. De ce râdea lumea? Nimic de râs ci de plâns. Nu pricepea nimeni toată jalea ce se desprinde din înfrângerea bunătăţii?

Adela se potoli acum şi zise cu glas domol:

— Dar dacă ţii, îţi voi desvălui şi această taină de familie, pe care mă jurasem s'o păstrez.

Boubouroche însă, supus ca un rob, o împiedică:

— Nu, Adelo! Nu-ţi cer să-mi descoperi tainele de familie.

Sgomotul râsului îi acoperi cuvintele. Sala ropoti. Andrei îşi simţi obrazul înfierbântat; râsul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

privitorilor îl durea ca și cum s'ar fi îndreptat asupra lui. Se ridică în picioare, cătând aspru la mulțimea ce fremeta, ca un val bătut de vânt: «Nemernici», își zise el, «zdrobiți sub ironia voastră pe bietul Boubouroche, pentru că sunteți în gloată, sub luminele scânteietoare ale policandrelor. Vi se pare că plutiți deasupra slăbiciunilor omenești. Câți din voi nu sunteți ca Boubouroche în tăcerea iatacului? Câți din voi nu îngenunchieți la picioarele femeei ce vă înșeală, cerându-i iertare că vă înșeală, orbi dinaintea adevărului, sau închizând de bună voe ochii în fața rușinei, lacomi încă de o îmbrățișare, de căldura unui trup ce vă'nfioară, cerșind numai amăgirea iubirei!? Acum sunteți nemiloși cu slăbiciunile altora. Priviți în ochii iubitelor voastre și veți vedea fâlfâind flacăra bătăei de joc. Nemernici!»

Nu mai putea răbda: se înăbușia. Atâta nedreptate cu un om, ce suferia din pricina bunătății și slăbiciunii lui, îl chinuia.

Ieși din teatru.

Afară se mai răcorise. Andrei se opri o clipă, neștiind încotro să meargă. Nu voia să se întoarcă acasă, unde îl aștepta amintirea lui Mab în fie-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

care lucru, în apele oglinzilor și în adâncimea patului.

Noaptea era frumoasă. Bolta cerului senin părea și mai depărtată ; stelele se aprindeau în înălțime, pâlpâiau, se stingeau și se aprindeau din nou. Andrei se îndreptă spre Sena. O adiere se ridica de pe apă, proaspătă, binefăcătoare. Podurile tăiau noaptea cu luminele lor: felinarele roșii și albastre tremurau jos în undele negre. Lui îi plăcuse în totdeauna priveliștea de noapte a Senei. Călcând apăsat și cu gândul aiurea, acum abia o vedea.

Amintirea lui Boubouroche îl turburase: ca și dânsul se simția slab și iertător. Il înșelase. Se poate întâmpla și celor tari să fie înșelați, dar ei nu iartă. Ar fi trebuit să plece ca un om cinstit, cu fruntea sus: să sufere, dar să nu ierte; să sufere, dar să smulgă din suflet pentru totdeauna chipul nevrednic. El, din potrivă, aștepta înfrigurat clipa întâlnirei. S'o vadă, s'o lovească poate, dar s'o vadă încă odată; să-i vadă ochii vii și scăpărători, zâmbetul strengăresc, părul resfirat în suluri răsvrătite; să se pătrundă de farmecul ei, și apoi să plece în țară... Să plece? I-ar fi fost oare cu putință! Andrei scoborî ochii în jos, adâncindu-se în ființa lui... Să plece? Tot

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sufletul lui îi striga să rămână, s'o vadă, şi s'o asculte...

S'o asculte, da, asta aştepta. O undire îi înviora inima. Poate că nu-i vinovată. Trebuia s'o asculte; s'o lase să vorbească mult, mult, să-i spună orice, dar mult, să-l învălue în cuvinte; să-i arate că nu l'a înşelat sau să-l ameţească numai.

Tresări însă deodată. Icoana lui Boubouroche la picioarele Adelei, îi răsărise în minte.

— De ce m'ai înşelat? De ce m'ai înşelat?

— Nu te-am înşelat.

— Atunci?

— E o taină de familie!

Şi Boubouroche se lumină la chip; dacă ar fi, în adevăr, o taină de familie? Se prinse repede de această amăgire; căci voia orice, numai adevărul nu. Îi trebuia o amăgire ca să poată trăi. Se putea să fie şi o taină. Iar Adela, femeia veşnică, zâmbia biruitoare peste capul lui adâncit în cutele rochiei întinate.

Se cutremură: se pogorîse el atât de jos? Ajunsese oare robul unei femei? Nu, nu.

Şi, totuşi, o iubia. Pretutindeni o purta cu dânsul; nici nu mai încerca să stingă dorul de ea. Trăia cu el. Îi zâmbia şi îl legăna cu glasul ei îndepărtat. Mâna îi luneca în buzunar, scoţând o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

scrisoare a lui Mab. Îi sărută învelișul, liniile subțiri, cuvintele dulci, semnătură răsfirată ca două aripi de rândunică ce sboară.

Trecuse acum de Champs-Elysées, și se îndreptă spre Bois de Boulogne, ce se zăria ca o umbră străbătută de suluri de lumină. În apropiere sună miezul nopței. Viața nu aținise în pădure. Perechile treceau, ținându-se de mijloc; uneori se sărutau lung, nesfârșit. Andrei se feria să nu le turbure; cel turburat era însă el.

Adierele vântului molcom aduceau miros de flori și de iarbă; pădurea răsufla îmbălsămitor. Din depărtare, plânset de viori. Pretutindeni muzică, dragoste, flori... Și, mai ales, dragostea răsăria la cotitura fiecărei alei.

Inima i se strânse. Nefericirea i se mări cu fericirea celorlalți. Toți petreceau, toți iubeau, toți se legănau în farmecul nopței de vară, în ritmul viorilor, în mireazma pădurei, numai el nu.

E singur, singur în acest Paris uriaș, lipsit de iubire, singur nefericit în dumbrava tuturor fericiților. Și sub încolțirea durerei, se adânci în trecut, gândindu-se la copilăria, peste care cernu umbrele clipei de față.

Tristă copilărie!

Oricât s'ar fi adâncit în trecut nu putea găsi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

o pajiște înflorită, în care să-și poată odihni amintirea obosită.

Avusese totuși o viață lesnicioasă, dar fără cântece, fără soare, fără farmecul nebunatec al anilor de nepăsare...

Mama îi murise de mult, pe când era mic. Își aducea aminte de ea ca de ceva nelămurit: o vedea cu părul negru netezat pe tâmple, cu chipul ei dulce și nepăsător, cu fruntea brăzdată de cute timpurii, cu resemnarea întipărită în toată ființa ei potolită... Câteodată simția chiar învăluirea ochilor ei visători, duioși, al căror farmec și poezie plutitoare le moștenise și el... Dar atât. Mâna mângâietoare nu-i trecuse mult prin părul buclat și căldură sânului nu-l ocrotise impotriva celor dintâi încercări ale vieței...

In tatăl său nu găsise dragoste. Muncitor, cumpătat și strângător, el era prea ţintuit de grijile zilei, pentru a se mai gândi și la prinosurile inimei. Agonisindu-i traiul, crezuse că-și îndeplinește toată datoria față de dânsul.

La dragoste nu se gândise. Fusese numai tată, uitând să fie și mamă. Niciodată nu-l jucase pe genunchi, nu-l urmărise în trezirea vieței lui sufletești, nu-l învăluise în iubire. Niciodată nu căutase să-i culeagă de pe buze neînsemnatele lui

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nimicuri, să-i citească în suflet, să-i câştige încrederea şi să-l îndemne la spovedanie...

Andrei trăise astfel singur, răsfrânt asupra lui... In suflet i se închegă pe încetul neîncrederea şi sfiiciunea. Era bănuitor. De câte ori voia să-şi reverse inima, se simţia deodată încleştat. Cuvintele nu-i eşeau. Sfiiciunea îl fereca: o sfiiciune amestecată cu o mândrie pe care n'o putuse încă birui. Ce-i al lui i se părea numai al lui. Nu voia să se descopere dinaintea ochilor cercetători; nu voia să-şi arate slăbiciunele. Unele dobitoace se ascund în vizuină pentru a-şi linge rănile. Aşa şi Andrei. La cea mai mică suferinţă se strângea în el spre a-şi ascunde rana dacă n'o putea vindeca. Numai atunci simţia o uşurare.

Pe unele morminte ale vechei Elade un fermecător tânăr de marmoră acopere cu mâinele o amforă, în care e desigur taina vieţei de dincolo, păzind-o cu scumpătate de privirile cercetătoare ale celor ce n'au trecut încă pragul izbăvitor.

Această amforă nu-i înfăţişa numai grija firei de a ascunde tainele morţei, ci îi arăta şi cum trebue să fie viaţa noastră sufletească — *o amforă de taine.*

Ne trebue o viaţă lăuntrică, îşi zicea Andrei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In afară de ceeace împărţim cu alţii, în afară de ceea ce semănăm cu dărnicie, — vorbe şi fapte — în afară de viaţa aceasta bătută de toate talazurile unei mări pururi neliniştite, ne trebue un port ce nu poate fi de cât în noi.

Dacă liniştea nu ne e în suflet, n'o vom găsi nicăeri, nici în vorbele bune ale prietenului, nici în braţele calde ale prietenei, nici în ţări depărtate. Nu putem fugi de noi înşine; umbra noastră ne urmăreşte ca o Eumenidă, binefăcătoare sau răufăcătoare, după cum o împăcăm sau o nemulţumim.

Şi, fiindcă nu avem cum scăpa de noi, mai bine să ne căutăm singuri, pentru a ne putea bucura, când ne găsim. Să orânduim în grădina sufletului nostru un loc adăpostit şi umbros, în care nimeni n'a pătruns, o iarbă verde, pe care nimeni n'a bătătorit-o şi nişte pomi din al căror rod nimeni n'a gustat.

Nu tot ce simţim trebue să vie în vădirea tuturor: scuturând din florile inimei noastre atât cât ne cere solidaritatea omenească, să mai păstrăm din ele şi pentru ceasul cel de taină, când tot ce e altceva ni se şterge din minte lăsându-ne singuri ca pe ţărmul pustiu al unei mări fără hotare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Să ne păzim aceste flori cu îngrijire de adierele vântului din afară sau de atâtea mâni ce se întind să le smulgă; să le stropim cu roua celor mai bune lacrimi, apropiindu-ne de dânsele cu sfiiciune cucernică spre a le sorbi mireazma, pe care nimeni altul n'a mai încercat-o. Nu e plăcere mai îmbătătoare în această lume, unde totul e al tuturor, decât aceea pe care nimeni n'a mai împărtăşit-o, care e numai a noastră.

Să avem deci în suflet şi o urnă peste care stau două mâini ce-i acopere taina, după cum zeul Thanatos păzeşte tainele lumei din care nu ne vine nici un răsunet.

Şi să ne gândim apoi că tot ceeace a fost spus nu poate să nu mai fie spus; că o cugetare, îndată ce s'a prefăcut în rostire, nu mai e a noastră, ci a tuturor, pierzând-o pentru veşnicia timpurilor. Şi atunci vom înţelege cât trebue să fim de scumpi în risipirea simţurilor noastre la toate vânturile pământului.

Am spus o vorbă, am rostit o părere sau un fior pe care l-am avut, şi ceeace am făcut, am făcut-o pentru totdeauna. Nu e fier roşu, nu e parfum de Arabia care să poată nimici o vorbă scăpată din urna tainelor. Ca şi la Lady Macbeth, pata rămâne pe vecie; de s'ar pune toate

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

furtunile mărilor s'o gonească, ea nu s'ar urni din loc, ci ar sta nestrămutată, spre a vesti generaţiilor viitoare că există încă.

Lăsându-ne simţirile în voia vânturilor, suntem ca un copac ce-şi scutură frunzele; iar sufletul, o amforă plină de mirezme preţioase, pe care am uitat-o însă doscoperită.

Cu o astfel de fire şi cu o copilărie ce nu i-o înfrânase — Andrei ajunsese în pragul bărbăţiei fără să fi gustat din farmecul spovedirei, din dulceaţa umilirii de sine, şi a cuvintelor de mângăere, ce leagănă şi aduc nădejdea. Era silit pentru totdeauna să trăiască în sine, îngrămădind rană peste rană, durere peste durere, cu singura mângâere de a părea nepăsător, deşi era mai simţitor ca oricare altul... Tăria lui era făcută din tăcere, din taină.

Nu se mai putea schimba: viaţa lui se statornicise.

In fiinţa lui mai stăpânia şi gândul morţii.

De când ţinea minte, trăise în tovărăşia morţei. De ce? Nici el nu ştia. Viaţa nu-i bătea năvalnic în vine; era poate o presimţire a unui apropiat amurg. Ştia că va muri curând, şi nu se înspăimânta. Dimpotrivă, i se părea o nevoe gândul că peste puţin se va odihni de veci. Moartea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

îi închidea pleoapele noaptea și dimineața se minuna că se deșteaptă.

Ajunsese să privească totul cu nepăsare, de departe. Se simția deslegat de lucruri; se credea chiar mai presus de ceilalți oameni ce pun atâta patimă zadarnică în tot ce fac. In adâncul sufletului era totuși biruit de duioșia de a se vedea trecător, și de neputința de a se bucura de ceva sub amăgirea veșniciei.

Se gândise însă la moarte, fără a o dori. Acum povara vieței îl chinuia. Se simția mic, umilit, un fir de praf luat de un vârtej. Nimeni nu-l cunoștea dintre perechile ce treceau pe alee. Deprins cu singurătatea, era mai singur ca oricând. Un gând de nimicire îl copleși.

Mai bine s'o sfârșească, de bună voe. Să moară, să moară.

Inchise ochii, gândindu-se la moarte. Nu-i era greu. Moartea stătea gata la cea dintâi chemare. Până acum n'o chemase. Nu cugetase niciodată să-și curme firul vieței. Se pipăi pe tâmplă, pe inimă și se minună de ușurința cu care totul se poate isprăvi. Se vedea mort și nu se înspăimântă. Se temea totuși de suferință. Și dacă n'ar nimeri ce l-ar aștepta? Zile lungi de chin, și viață zdrobită. Nu, nu!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

După o clipă însă, dulceaţa somnului de veci îl ademeni din nou...

Se gândi atunci la Mab. Îi fu ruşine. Să moară pentru că o femee l-a înşelat! Înălţă din umeri; se ridică în vârful picioarelor, crescut de o mândrie neaşteptată. Nu voia să creadă că toată durerea lui pornia dintr'o pricină atât de neînsemnată. Căuta pricini mai adânci, în nepotrivirile firei lui simţitoare, duioase, şi totuşi bănuitoare, neîncrezătoare... I se părea că nu fusese călit pentru viaţă. Îi lipseau atâtea însuşiri: putinţa de a se potrivi împrejurărilor felurite. credinţa în *ceva,* spre care să-şi încordeze toate puterile — căci nu credea în nimic.

Andrei vorbi acum tare:

— Dacă aşi crede în ceva, totul s'ar schimba! N'am nici un ţel în viaţă. Nu cred în dreptate, în adevăr, în dragoste, nici chiar în ban. Nu cred în alţii şi nici în mine. De m'aş crede menit pentru lucruri mari, de m'aşi crede sorocit pentru o faptă anumită, oricât de mărunţă ar fi ea, atunci mi-aşi înţelege viaţa. Aşi şti pentru ce trăesc. M'aşi putea abate de la gândul nimicirei ce mă stăpâneşte, plecându-mi privirea numai spre sarcina la care aş fi chemat. Imi închipuisem odinioară că e un izvor fermecat în mine; — acum însă nu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nu sunt îndeajuns de înzestrat spre a trăi numai pentru o creaţie lăuntrică, şi totuşi prea mult pentru a trăi ca ceilalţi... Plutesc între pământ şi cer. Năzuesc mai mult de cât pot...

Se opri, uitându-se cu grije împrejur... Nu-l auzise nimeni.

De ce era însă noaptea atât de frumoasă, tocmai când se simţia pierdut, când se hotărîse să-şi curme firul vieţei? Suflarea răcoroasă şi parfumată a pădurii, liniştea ce cădea din înălţimile albastre, frântă numai de cântecul viorilor, îi făcea rău. De ce tocmai acum?

Zâmbi cu amărăciune:

— Natură, rămâi pururi aceeaş. Ne întinzi farmecele, zicându-ne: Pătrundeţi-vă de ele! Le cunosc beţia: se risipeşte repede.

Apoi:

— Pari nesfârşită, felurită, pururi nouă şi cu înfăţişări nebănuite. E numai o părere. Tu nu eşti decât pentru că sunt şi eu. Nu eşti frumoasă, ispititoare de cât în ochii mei. Privighetoarea nu cântă în pădurile tale, ci în sufletul meu; florile nu cresc în pajiştele tale, ci în inima mea. Peste toate aruncăm broboada fiinţei noastre. Şi acum mi s'au ofilit toate florile sufletului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Tăcu. Plânsul viorilor se apropia. Notele se ridicau ușoare ca fulgii luați de vânt, se înălțau tot mai sus spre zarea albastră, ca o rugăciune, și se frângeau deodată. Se pogorau acum ca o săgeată ce cade în gol, ca o ploae măruntă ce se prăbușește. Un cântec de dragoste ce trece de la o rugă șoptită de buze de înger la pornirea înflăcărată a gurei arse ce caută altă gură, a brațelor vânjoase ce încătușează un trup fraged și alb.

Andrei se simți răscolit până în adâncul sufletului. Amintirile i se treziră de odată; toate năzuințele către dragoste, durerea unei iubiri înșelate, îl ferecară din nou... Suspină adânc:

— De ce m'a înșelat?

Tot ce cugetase până acum i se păru zadarnic; nepotrivirile firei lui, voința mai presus de putință—cuvinte, cuvinte! Un singur gând îl chinuia:

— De ce m'a înșelat?

Aceasta era nenorocirea lui, pe care din mândrie nu voia s'o mărturisească:

— De ce m'a înșelat?

Fruntea i se îmbrobonă. Nu credea în bine și în dreptate, deși era un om bun și drept. Crezuse însă în dragoste. Și acum!

Viorile plângeau mereu; în plânsul lor își ci-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tia sfâșierea sufletului. Se depărtă să nu le mai audă.

Gândul morței îl cuceri din nou: Cum? Privi spre un copac și se îngrozi.

Așa, nu. Atunci cum?

Părăsi aleea, adâncindu-se printre copaci, la întâmplare, călcând prin iarba arsă de soare. Zări deodată o pânză albă de argint sub lumina tainică a lunei, ce acopere mai mult decât desvelește. Era lacul.

In jur se făcu deodată o tăcere ce-l turbură. Ai fi crezut că frunzele își țineau suflarea, așteptând ceva ce nu venia... Nimic. Andrei se opri și el: frumusețea tăcută a pădurei îl sperie. Lacul dormia alb, nemișcat, ca niște ochi ațintiți în veșnicie; nici un val, nici o adiere care să-i încrețească unda. Frunzele moarte roșiau apa. Nu se mișcau. Moartea le țintuise pe neclintirea apei. Razele de lună țeseau în văzduh pânze de păianjen, se lăsau pe tufișuri, în rariștele mute ce zâmbeau ca opalele triste, ațipite, fără strălucire... Nisipul moale ca o pulbere fină nu striga sub pașii lui. Tăcere. Apoi nimic—și iarăși tăcere...

O muscă bâzâi în lumina unui felinar. Sufletul adormit al pădurei se deșteptă; frunzele scrâșniră,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

șoptind par'că între dânsele. O pasăre ciripi amorțit ca în vis, pe un ram, O adiere trecu printre foile ce-și înălțau cântecul toamnei apropiate, apoi cădeau moarte. Toamna timpurie cu degetele subțiri desprindea frunzele ruginite. Bolta copacilor părea o criptă în care se odihneau sufletele simple ale frunzelor.

Andrei suspină adânc.

Să se arunce în mare, acesta fusese visul lui, ori de câte ori gândul morței îl încercase.

Nu voia să fie bolnav, lovit în sănătatea trupului sau a minței, silit să poarte o ruină vrednică de compătimirea oamenilor, ocolit poate ca o primejdie. Bătrânețea îl înspăimânta de asemenea. In clipa când va vedea că numai e ceeace voia să fie, în acea clipă se va arunca în nimic. Apa îl ispitia; somnul pe sânul ei săltăreț nu-l înspăimânta. Va ocoli astfel moartea înceată; risipirea migăloasă a vieței ce se stinge în fiecare zi în mii de lucruri; se va șterge deodată în veșnicie. Nimeni nu-i va vedea trupul însângerat; nimeni nu-i va arunca mila din treacăt. Din neant venise, în neant se va duce.

Nimeni nu-i va plânge la căpătâiu. Nu va rămâne după el nici o urmă, nici o piatră de mor-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mânt, care să-i statornicească amintirea în sufletele oamenilor..

Dar dinainte nu era marea ci un lac. Îl vor scoate umflat, îngrozitor la vedere. Andrei se înfioră, gândindu-se la cuțit.

Privia acum spre apa încrețită sub atingerea adierei vântului. Pe alocuri, pete negre stricau simfonia albă a priveliștei. Bărci de îndrăgostiți lunecau cântând. Din unde părea că se aude un glas :

— Mă căutai? Iată-mă! Un pat de nisip moale te așteptă în fund.

Andrei rămase ca o stană de piatră în bătaia lunei pline...

O barcă se apropiè de dânsul, Bărbați și femei săriră cu zgomot pe iarbă. Trecură pe lângă el, măsurându-l din ochi. O femee se opri, îl cercetă și apoi îi puse mâna pe umăr, zâmbind :

— Andrei !

El cătă spre dânsa nedumerit. N'o cunoștea. Dar ea, stăruind :

— Nu-ți mai aduci aminte de mine?

Inmlădierea glasului îi era cunoscută. Își aminti deodată :

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Marta!

— Nu. Yvette.

— Marta!

El nu se mai îndoi:

— Când ne-am cunoscut, da. Acum însă Yvette.

Apoi cu blândeţe:

— Marta nu se mai putea: e greoi. Yvette e uşor şi sprinten.

Andrei înţelese. O mângâe cu mâna.

— Tu zi-mi tot Marta.

— Atunci s'a întâmplat...

Ea făcu un semn, arătând ceva ce se rostogoleşte:

— De mult.

— Şi nu eşti supărată pe mine?

— Mi-a trecut. Am avut alte supărări şi mai mari.

Andrei o privi acum cu luare aminte.

O întâlnise în vălmăşagul Parisului, înainte de a fi cunoscut-o pe Mab. Avea pe atunci 16 ani: mică, cu sânul invalt, cu părul negru şi bogat răsucit într'un lat colan, brună ca o creolă, vioae, şi duioasă în acelaş timp. O copilă aproape. Se împrieteniseră repede. Se vedeau numai Duminica după amiază, străbătând împrejurimile Parisului,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bucuroşi de a fi la olaltă, de a-şi amesteca tinereţea în revărsarea primăverii ce înverzia pădurile... Nimic mai mult însă. In sărutări punea patimă, dar nu ajungeau până la desăvârşita uitare de sine. Marta voia să rămână ceeace era.

Vremea trecea, răpind din farmecul întâlnirilor albe şi, când Marta înţelese că dragostea lor îşi scutură trandafirii, îşi petrecu braţele pe după gâtul lui:

— Ia-mă de nevastă.

Andrei se desfăcu. Zâmbi. Citise în atâţia ochi duioşi sau ştrengăreşti veşnica îmbiere: ia-mă de nevastă! Nimeni nu i-o spusese însă mai limpede.

Tăcu şi încetă apoi de a se mai duce la întâlniri. Puţin după aceea cunoscuse pe Mab.

Intr'o Duminică, Marta intră pe neaşteptate la dânsul cu foşnet de rochii. Era gătită şi parfumată. Se opri în uşă:

— Nu mă aşteptai?

In adevăr, n'o aştepta. O pofti totuşi să intre.

— Spune drept că nu mă aşteptai!

Andrei plecă ochii:

— Mărturisesc că nu.

— Ştiu de ce n'ai mai venit la întâlnire: fiindcă ţi-am vorbit de căsătorie.

Apoi, ruşinată:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Credeam că se poate. Rămânem totuşi prieteni.

Andrei privi spre uşă: aştepta pe Mab.

— De ce te uiţi la uşă?

— Aştept pe cineva.

— Pe cine?

Andrei o luă de mână:

— Şezi şi ascultă-mă. Nu mai putem fi nici prieteni. Nu mai sunt liber.

Te-am aşteptat atâtea luni şi n'ai venit. Aş putea să te înşel dar sunt cinstit. Trebue să ne despărţim.

Marta se sculă în picioare, schimbată la faţă. Ochii i se umplură de lacrimi. Începu să plângă ropotit. Şi printre suspine:

— Şi eu care venisem cu gândul să mă dau toată...

Andrei îşi însângeră buzele, dar tăcu.

— Andrei, am venit... am venit... înţelegi tu?

Îşi încolăci mâinele cu blândeţe. Ispita era mare. Privi din nou spre uşă: Mab putea intra. Apoi era cinstit: nu voia s'o aibe fără dragoste.

O luă din nou de mâini:

— Nu se poate. E prea târziu.

— Mă goneşti?

— Nu te gonesc, dar uită-mă.

Marta tăcu, galbenă. Îşi şterse ochii tulburi,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

îndreptându-se spre uşă. Se mai întoarse, sărutându-l :

— N'ai să mă mai vezi niciodată.

Apoi ieşi.

Trecuseră de atunci patru ani şi n'o mai întâlnise. De multe ori Andrei se gândise la dânsa cu duioşie şi părere de rău. Şi acum iat'o dinaintea lui ca o zână răsărită din apa adâncă a lacului. Nu mai era Marta ci Yvette: o tânără femee îmbobocită, strălucitoare, în rochie de mătase trandafirie ce-i lăsa sânul şi braţele goale ; îi mai lipsia o cunună de flori de nufăr pentru a părea o ştimă a lacului.

Andrei se apropiè de dânsa, îi luă mâna sărutând-o. Yvette se aplecă deasupra lui, cu ochii mari, negri, poruncitori, cu buzele roşii, deschise, ademenitoare şi nici nu-şi dădură seamă când gurile lor se împreunară, într'o strângere tăcută şi adâncă, în dulcea văpae a lunei ce-i lumina prietenoasă.

Se desfăcură, privindu-se tăcuţi. Nu ştiau ce să-şi spună. Ii despărţeau atâţia ani şi atâtea lucruri.

Andrei o luă de braţ :

— Şi de când nu ne-am văzut ce ai făcut ?

— După ce ne-am despărţit, am găsit un prie-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

en... care nu m'a gonit. Apoi altul; apoi doi: tdeodată.

Se opri o clipă, îngânând un cântec cunoscut

Yvette avait deux amoureux
L'un était jeune et l'autre vieux.

Apoi ca şi cum ar fi prins ceva din vălmăşagul amintirilor :

— Cum o chema pe femeea, pentru care m'ai gonit ?

— Mab !

— Cred că te-a părăsit de mult.

Andrei se îmbujoră. Ar fi voit să se spovedească, dar se simţi ferecat. Mărturisirea îi îngheţă pe buze. Răspunse :

— Firește.

— Eşti liber atunci ?

— Liber.

Merg cu tine.

Ajunseră acum în aleea de salcâmi. Trecătorii se răriseră ; doar câte o pereche întârziată frângea liniştea nopţii. Luminele începeau să se stingă. Viorile amuţiseră.

O trăsură trecu din întâmplare Se întoarseră în oraş.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

Când se văzu în odaia de odinioară din rue Valette, Yvette se înflăcără de bucurie. Nu-şi găsia locul, ciripind veselă, zglobie... Bătu din palme:

— Totul a rămas unde era... Iată pendula de marmoră, oglinda în cadrul ei de bronz atât de mare faţă de micimea odăci. Iată şi Frineia goală, cu ochii în jos, privind la frumosul ei corp... Totul, totul, până şi fotografia mea rătăcită într'un şirag de fotografii.

Yvette se aşează pe scaunul-leagăn, în care stătuse de atâtea ori. I se părea că visează. Aici, în această odaie, îşi găsia visurile de fată. O umbră de duioşie îi trecu pe frunte. Se scutură repede, şoptind :

— A, dacă ai fi voit să mă iei de nevastă!

Trecutul o învălui; prin câte braţe lunecase de atunci!

— Ce nebună eram! Ţineam să mă mărit. Când am văzut că nu se poate, mă hotărîsem să mă jertfesc şi aşa. Mă gătisem cu o rochie nouă, cu o pălărie nouă, în ziua când am venit la tine. Era însă prea târziu. Nu-ţi vei putea închipui niciodată durerea ce mi-ai pricinuit. Aşteptasem atât jertfa, pe care voiam s'o fac din plinul sufletului! A trebuit să mă dau altuia, fără dragoste.

Dar apoi, sărind în picioare :

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— De ce să mai răscolim cenuşa!

Privi la desenurile de pe pereţi. Aceleaşi: două copii după Corot şi un leu lucrat în peniţă.

— Hotărât, nu s'a schimbat nimic. Numai noi, numai noi!

Glasul i se stinse. Voia totuşi să fie veselă. Se ridică pe un scaun, aprinzând cele opt lumânări din policandrul de bronz din care cădeau ţurţuri de cristal.

— Un vechiu vis al meu de fată. Totdeauna îmi ziceam: ce frumos ar fi să viu la tine într'o noapte şi să mă culc în pat cu toate lumânările aprinse!

Odaia părea alta acum. Nu era numai un policandru, ci un nenumărat şirag răsfrânt în cele două oglinzi, faţă în faţă. Tavanul, cu cerul lui albastru străbătut de două rândunele sprintene ca două săgeţi, se umplu deodată de lumină.

Yvette începu să se desbrace fără nici o stânjenire. Işi scoase pălăria încărcată; rochia de mătase căzu apoi ca un sul, turtindu-se pe covor.

Rămase într'o cămaşe trandafirie, subţire ca o spumă, ce nu ascundea nimic din podoaba trupului. Se privi lung în apa oglinzei, cu braţele ri-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dicate deasupra capului. Icoana ei se resfrângea într'un nesfârșit șirag.

Tăcând, scoase apoi și cămașa ca o flamură străvezie. Era frumoasă; sânii tari și plini, șoldul arcuit meșteșugit, pielea albă. Cu pasul sigur, de preot încărcat cu odăjdii, se îndreptă spre patul larg, acoperit sub polog. Culcată, întinse brațele:

— Iată-mă's!

Andrei se desbrăcă anevoie. Capul îi ardea. Tremura din tot trupul, cuprins de friguri. Când isprăvi, se furișă sub plapomă, sfios ca un copil. Două brațe calde, parfumate, îl așteptau dornice, strângându-l spre pieptul ce svâcnia pătimaș.

Andrei se adânci între sâni, apoi:

— Să stingem luminele!

— Lasă-le. Să tragem perdelele!

In pat nu se mai strecurau acum de cât câteva ațe de lumină. In întuneric părul ei părea un râu de umbră.

Yvette îl ademeni încă odată spre dânsa, acoperindu-l de sărutări. Andrei tremura; inima îi bătea, tâmplele îi svâcneau. O cuprinse cu brațele lui vânjoase de țipă; îi zdrobi gura cu o sărutare păgână. Ea gemu, cuprinsă de fiorul plăcerei apropiate. Inchise ochii, așteptând.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Aşteptarea îi fu zadarnică... Andrei începu din nou să tremure; fruntea i se îmbrobonă. Luneca apoi, ostenit, sdrobit de friguri. Îşi acoperi capul sub plapomă.

Ea aştepta încă. Nemulţumită, trezindu-se din dulcea aromeală a simţurilor se ridică:

— Andrei!

Nici un răspuns.

Dădu perdelele la o parte. Andrei stătea ascuns sub plapomă; i se auzia numai răsuflarea înăbuşită. Yvette trase plapoma cu putere:

Chipul lui licăria sub roua lacrimilor.

— Ce ai? De ce plângi?

El tăcu.

Speriată, sări din pat. Intr'o clipă fu în mijlocul odăei, ruşinată de minunata ei goliciune pe care o înmulţeau în nesfârşit oglinzele, ruşinată de strigătul de viaţă şi de plăcere al trupului, alături de suferinţa pe care nici n'o bănuise. Îşi puse în grabă cămaşa. I se păru totuş prea subţire, desvălind frumuseţea corpului. Ar fi voit să se îmbrace cu ceva: nu găsi la îndemână de cât haina lui Andrei, pe care o încheie, zdrobindu-şi sânul. Apoi se aşeză pe marginea patului, curată şi nevinovată ca o soră.

— Ce ai, Andrei?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Îi mângâe obrazul, fără să-l sărute. El tăcu.

— Suferi ?

— Da.

— De ce ?

Andrei nu răspunse. Puterile lui sufleteşti erau sfârşite...

Trecuse în câteva ceasuri prin atâtea emoţii : voise să moară, îşi regăsise un trecut aproape uitat.

Durerea clipei de faţă nu i se potolise în piept.

— De dragoste ?

— Da.

Yvette tăcu; apoi:

— Tot ea ?

— Da.

— Te-a înşelat ?

— A plecat în Elveţia cu un altul.

— O iubeai ?

— Da.

Se strecură în pat, îmbrăcată. Îi luă capul în mâini şi-l culcă pe piept. Îl mângâe apoi cu vorbe dulci, blânde, îi desveli povestea tristă a vieţei ei, străbătută de atâtea înşelăciuni, de ură, de dispreţ de sine. Aşa e viaţa.

— O femeie ? şopti ea. O femeie ? Caută-ţi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

idealul aiurea. Te-a înşelat? E în firea ei să înşele.

Andrei închise ochii.

— E poate cea dintâi durere de dragoste?

— Da.

— Atunci înţeleg. Pe ale mele nu le mai număr. Dar de acum înainte nu voi mai suferi. M'am jurat să nu mai cred în nimic.

Il ţinea strâns, legănându-l, îmbărbătându-l cu vorbele ei cuminţi, înţelepte, înduioşătoare. cu pildele luate din lungele ei încercări. Andrei abia mai asculta. Gândurile îşi frânseseră aripele. Par'că visa. In patul unde se culcase cu Mab, stătea acum rănit, sub văpaia prietenoasă a unei fete pe care o jertfise din pricina ei. Ciudată întorsătură a soartei! Se adânci tot mai mult în gândul acesta, până ce aţipi.

Când se trezi în zori, odaia era goală; luminele erau stinse. Alături pe masă, Andrei deslusi câteva rânduri, scrise în grabă: «Plec pentru totdeauna... Aşi fi putut face şi eu ca Mab, luându-i locul, cum mî l-a luat ea odinioară. N'o fac. Viaţa mea e aiurea. Fericirea ta nu-i cu mine ci cu dânsa. Iart-o... O vei ierta cu siguranţă. Viaţa nu-i decât un şirag de slăbiciuni».

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

V

Andrei plecă spre Berna, unde trebuia să se întâlnească cu Mab.

Cunoscuse odinioară Berna, în treacăt. Ajunsese pe înserat și plecase a doua zi.

Rămăsese cu o amintire ștearsă: se vedea colindând singuratic, prin ulițele frânte ale orașului, pe sub bolțile prăvăliilor.

Acum însă i se părea un oraș tainic, un oraș sorocit să însemne ceva în viața lui. Apropiindu-se, inima îi bătea în mișcări silnice. Avea remușcări.

Retrăgându-se de la fereastră, închise ochii. Locul lui nu era aici; s'ar fi cuvenit să fie departe chiar din clipa dintâi. Mustrarea de cuget îl cuprinse încă odată, ca de atâtea ori de când se sbătea în nedumeriri. Se arătase slab de suflet. Se osândise, de altminteri, de mult. Se înjosia, dar nu se putea împotrivi. Părea luat de o putere ce-i trecea peste voință: se lăsa acum în voia ei, deși glasul datoriei îl chema aiurea. Il auzia, dar nu-l urma.

Nu mai era departe; grădinile împrejurimilor își răsfirau verdeața în amurgul trandafiriu. Cu cât se apropia, Andrei se simția mai sfios, mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mori:1901-1932

neîncrezător în sine. Ar fi dorit să-l răpească o putere nevăzută, departe, departe.

Ajunse.

Stătu o clipă, pierdut, fără nici un gând limpede. Şuvoiul oamenilor grăbiţi îl luă însă înainte ca pe o undă uşoară. Se trezi deodată afară, apoi într'o odae a hotelului din faţă.

Voi să se odihnească, dar capul îi ardea. Işi alipi fruntea de geamul rece. Răcoarea îi făcu bine. Pe uliţă mişcare. Era Duminică. Lumea grăbită trecea într'o parte şi alta; lucrători, societăţi de muzică, familii întregi în haine de sărbătoare se împrăştiau spre Schänzli, spre Gurten, spre Bremgarten.

Andrei privi cu nesaţ la roiul neistovit de oameni, ce se izbia cu puteri mereu împrospătate. Veneau, se duceau, se frământau pe loc cu mişcări însoţite de vorbe, pe cari nu le auzia de sus. Se uita ca şi cum ar fi voit să cunoască pe cineva. Nu cunoscu, firește, pe nimeni. Pretutindeni aceleaşi chipuri roşcate, aceleaşi femei ciolănoase, cu umerii obrazului ieşiţi.

Privind lumea grăbită, i se păru ciudat că el stă pe loc. Se scoborî, voind să meargă la Jolimont, unde avea de gând să se statornicească.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Se amestecă în mulțimea sgomotoasă. Văzându-se rătăcit în mijlocul gloatei, durerea singurătăței îl încercă. Nu numai că nu cunoștea pe nimeni, dar nici nu putea deslușì un chip prietenos, doi ochi zâmbitori și ademenitori. Nimic, nimic. O mamă rotundă trăgea după ea cei șease copii ce se țineau de mână; pretutindeni oameni necăjiți, scăpați de la lucru, femei istovite, lipsite de farmec, fete tinere, cu ochii spălăciți, cu dinții puternici, cu mâinile mari. Andrei se gândi la Mab, la nasul ei răsfrânt în sus, la gingășia mâinilor și a picioarelor.

Trecu pe lângă parcul de cerbi din marginea orașului. Drumul se ridica tivit de un rând de castani, până ce intră în Innere-Enge, de unde era umbrit de o parte și de alta. În stânga, pădurea Bremgarten-ului își arăta frunza fagilor pe margine și creștetele semețe ale brazilor. O adiere răcoroasă bătea din adâncul pădurei, ca o suflare parfumată.

Andrei se opri o clipă într'un loc deschis. Pe costișe trei drumuri își trăgeau dunga cenușie în verdeața cuceritoare; mai jos, Aarul își însemna una din nenumăratele lui încolăciri. Andrei nu mai văzuse o apă atât de verde. Din țărm ieșeau

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

grele tufe de verdeață, copaci pletoși, încovoiați deasupra râului. Mai departe, orașul răsăria cu toate frunzarele, cu toate acoperișurile roșii, cu toate podurile lui avântate atât de sus. Podul de la Kornhaus, cu deosebire, își încovoia arcurile cu gingășii de femee.

Andrei căută cu lăcomie peste oraș. Sufletul lui era aiurea; gânduri învălmășite îi treceau prin minte; hotărîri trufașe urmate repede de potoliri îl frământau. Frumusețea priveliștei îl țintui totuș.

Porni apoi prin aleia umbroasă. Din mijlocul unei grădini, răsări în sfârșit pensiunea Jolimont, ce poartă în nume atâta primăvară și atâta tinerețe.

De pretutindeni, iedera sprintenă și glicina înflorită se aninau dealungul burlanelor, întinzându-și brațele subțiri pe pereții albi, se încovoiau în cununi deasupra geamurilor spre a cădea într'o horbotă de petale luminoase.

Ceva mai în fund se deslușia din mijlocul verdeței un pavilion îngropat între copaci și iederă. Lui Andrei îi plăcu, cu deosebire, pavilionul: un adevărat cuib de îndrăgostiți. El venia însă cu sufletul rănit, bucuros că se poate ascunde de ochii iscoditori.

Ridicând storurile de lemn, o fâșie de lumină

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

svâcni dealungul tapetelor de azur, peste cadrele vechi, peste paturile mari, albe, adevărate cuiburi de taină, la cari Andrei privi cu duioşie.

Rămase peste noapte în pavilion.

Işi desfăcu lucrurile să le aşeze. Voia să nu se mai gândească la nimic. Stângaciu cum era, nu izbutia. Mâna îi alerga fierbinte şi nerăbdătoare. Culese un buchet din grădiniţă, punându-l într'un vas. Se gândi apoi: pentru cine? Il aruncă. Seara începu acum să cadă din înălţime, ca un văl fumuriu.

Aerul era totuş străveziu; depărtările se apropiau. Intinzând mâna a-i fi putut cuprinde Oberlandul.

Priveliştea era încântătoare... Culmile încununate cu zăpezi veşnice, pe cari Andrei le văzuse numai de departe, păreau acum alături, tăiate în azurul cerului scoborît spre pământ. Wetterhornul, Finsteraarhornul, Eigerul, Mönchul şi Jungfrau se desprindeau în siluete hotărâte, ca nişte ostaşi în zale albe ce păşeau spre Berna, aţipită sub giulgiul frunzelor.

Zăpezile începură a se tivi cu auriu; o clipă ele luciră ca purpura, apoi încetul cu încetul fumuriul înserării se aşternu tot mai des...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Clipele temute sosiră.

Era cea din urmă noapte! A doua zi avea să se întâlnească, în sfârșit, cu Mab; avea să sfâșie taina ce-l învăluia de atâta timp, ce-l înăbușia.

Abia întins în pat, el auzi un sgomot de clopote; apoi un altul, în curând un altul, până ce aerul se umplu de sunete de aramă. Andrei ascultă cu încordare, crezând că sunt clopote de biserică.

Dar era noapte și sunetele veneau de pretutindeni, jucându-și nota lor argintie. Târziu înțelese. Cirezile de vaci se întorceau din pădurile învecinate, din Reichenbach, din Bremgarten, de pe Gurten, împânzind depărtările cu tălăngile lor armonioase și risipind ceva religios în aer...

Andrei ascultă, ascultă. In zgomotul talangelor vedea niște prieteni ce intraseră în odae să-i alunge gândurile înăbușitoare. Când încetară, se hotărî să doarmă. Era, de altminteri, ostenit.

In zadar. Nu putea închide ochii. O căldură îi învălui tot trupul. Capul îi ardea, tâmplele îi svâcneau. Incetul cu încetul însă se potoli; mintea i se limpezi ca cerul curățit de nori. Dimineața avea să vină Mab... Trebuia deci să ia hotărârile din urmă, neschimbate. Clipa era precumpănitoare.

Trecutul îi răsări deodată în dungi luminoase:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

zi cu zi, lună cu lună, dela întâlnirea lor în rue Jean de Beauvais până acum.

Cuvintele îi veneau pe buze sonore, limpezi, închegându-se în forme hotărîte. Va fi neînduplecat o înverşunare îl coprinse; şi se înstăpâni pe el. De ajuns suferise în ţăcere, sbătându-se în îndoeli şi în ruşine. Venise vremea să-şi spună cuvântul ce izbeşte.

Ii va aminti în vorbe măsurate, dar fără şovăire, povestea iubirei lor; vâltoarea din care o scosese în clipa când apele erau s'o înghită. El n'o iubia; abia o cunoştea. O scăpase totuşi, deşi putea să piarză pentru totdeauna un prieten. O făcuse din omenie; îi alinase durerea unei iubiri înşelate; o ţinuse la sân fără s'o iubească; îi ştersese lacrămile cu o mână de femee; îi închisese rana sufletului necăjit. Pe urmă o iubise, dându-i patru ani de fericire fără nori. Dintr'o fiinţă ce aluneca în noaptea simţurilor zdruncinate făcuse o femee mulţumită, paşnică, cu mintea îndreptată nu spre nimicurile vieţei ci spre ceeace-i face podoaba şi înţelesul adânc.

Iar ea, în schimb, îl înşelase.

Ii va spune totul, nu cu glasul îndurerat şi rugător, ci cu glasul sigur al dreptăţei răsbunătoare Ii va aştepta apoi răspunsul până la urmă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Deşi faptele nu sufereau, tăgadă aştepta cu toate puterile sufletului său...

Când zorile, strecurându-se printre iedera şi glicina înflorită, se arătară sfioase la geam, Andrei privia încă în tavan, plin de dreptatea lui, plin de cuvinte ce aveau să izvorească de pe buzele lui arse, plin de hotărîri semeţe.

După ce-i va aminti totul, va pleca pentru totdeauna ca un om cinstit care, făcând binele, a suferit de pe urma lui. In suflet i se strecurase chiar o fărâmă de bucurie îndoelnică de a se simţi jertfa cuiva.

Pe peronul gării din Berna, Andrei era mai puţin sigur...

Se plimba grăbit, căutând să-şi amintească tot ce gândise în timpul nopţei, cuvintele pe cari le făurise cu atâta hotărâre ca să înfrunte par'că veşnicia. Prin minte îi treceau numai crâmpee, ce se risipeau când voia să le rostească. Mândria, pe care o simţise peste noapte, îl părăsia. Dimpotrivă, tremura zguduit ca de friguri, privind la linia drumului de fier ce se deschidea dinaintea ochilor, tainică, nepătrunsă. Soseau trenurile din toate părţile; lumea grăbită mişuna. Trenul din Lucerna nu venia însă. In sfârşit, iată-l.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Un fior îl străbătu și atât. Se simți apoi rece. Privi la lumea ce se scobora cu nepăsare, ca și cum nu ar fi așteptat pe nimeni. Dacă Mab nu s'ar fi îndreptat spre dânsul, poate că nici n'ar fi văzut-o.

Era îmbrăcată într'o ușoară mantie de călătorie, cu voaleta trasă. Se apropie, fără nici o sfială, plutitoare ca de obiceiu. Îi strânse mâna.

— Ai fost la Jolimont?

— Am și luat un pavilion cu două odăi.

Se urcă în trăsură ca doi vechi prieteni, tăcuți. Andrei uitase tot ce voia să spună; căta spre dânsa, pe sub gene, ca spre o arătare de care îi era frică să nu se risipească la adierea vântului. Mab se înminuna de tot ce vedea.

— Ce frumos! Ce frumos!

Când zări Aarul, din înălțimea drumului ce urcă spre Enge, bătu din palme ca un copil:

— Minunat!

Voi să-i petreacă brațul după mijloc. Andrei se feri. Era nemulțumit; se înșelase. Își închipuise s'o vadă abătută, cu glasul stins și cu privirea umedă, cerându-i iertare din fiecare mișcare a trupului. Dimpotrivă, nu arăta nici o părere de rău; din ființa ei se răspândia aceeaș tinerețe pri-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

măvăratică, acelaș farmec ce făcuse din ea pe Regina Mab, zâna plutitoare și străvezie.

Se apropiară de Jolimont. Ajunseră.

Mab nu contenia; frumusețea parcului o cucerise cu totul. Își aruncă mantia de pe umeri, scoase pălăria și voaleta, întinzând lui Andrei obrazul ei străbătut de unde trandafirii. El îl atinse numai cu buzele, fără să stăruiască. Apoi, așezând-o pe un scaun:

— Acum să vorbim.

Ea îl privi în ochi cu nedumerire. Înțelese însă că știa totul. Plecă fruntea cu resemnare.

— Te ascult.

Andrei se preumblă prin odae. Nu mai era stăpân pe sine. Cuvintele pregătite în liniștea nopței se risipise. Era un biet om ce suferia și nu știa să-și tălmăcească suferința. Tâmplile îi svâcneau.

— Inainte de a mă asculta, nu ai să-mi spui nimic tu?

Mab ar fi voit să-și încolăcească brațele în jurul gâtului, și să-i spue totul, totul în cascada cristalină a vorbelor sale. Se înfrânse totuși.

— Nimic.

Atunci Andrei, oprindu-se dinaintea ei:

— Știu totul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce anume?

O undă de mânie îi trecu prin trup:

— Totul. Înțelegi? Nu-i nevoe să te prefaci Știu totul. Vorbește.

Mab privia în pământ; toată gingășia ei zburdalnică îi căzuse; nevinovăția ce-i pluteau în ochi și în chip sburase. Părea o ființă împovărată de un greu păcat. Tăcu.

— Vorbește, spune-mi cum s'a întâmplat. N'ai fost cu sora ta în Elveția.

— De unde știi?

— Am întâlnit-o la Paris. Cu cine ai fost?

Mab nu-și putea încă descleșta dinții, intrați par'că unul în altul. Andrei păși spre ea din nou, și o atinse pe umăr, privind-o adânc în ochi:

— De ce m'ai înșelat?

Ea svâcni ca lovită:

— Nu te-am înșelat.

— Să lăsăm vorbele. Nu tăgădui adevărul.

— Nu-l tăgăduesc.

— Atunci nu cruța nimic. Spune-mi totul.

Iar ea, cu ochii pierduți, strivită sub privirea lui hotărîtă, sub voința lui biruitoare:

— Voi spune totul.

— Cu cine ai fost?

Mab răspunse ca în vis:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mon 1901-1932

— Cu Jean Vimont.

— A!

Atât putu rosti. Taina ce-l chinuia se risipise deodată. Cu Jean Vimont! Nu se aşteptase. In jocurile luminei ce se prelingea prin fereastră Andrei văzu chipul străveziu al unui tânăr ofiţer, pe care îl întâlnise odinioară la Mab. Slab, îmbătrânit înainte de vreme, încovoiat sub greutatea unei dureri timpurii, Jean nu avea în fiinţa lui semnul aleşilor, al biruitorilor.

Andrei îşi acoperi ochii cu dosul mânei, rănit şi mai adânc:

— Cu cine m'ai înşelat?

Mab se îmbujoră:

— Nu-i adevărat! Nu te-am înşelat!

El se răsti din nou:

— De prisos să ocoleşti cuvintele. M'ai înşelat cu Jean!

— Iţi spun că nu te-am înşelat.

Apoi cu o înmlădiere în glas de compătimire:

— Cu Jean!

Ea se ridică de pe scaun, încolăcindu-şi braţele în jurul gâtului:

— Andrei, ştii prea bine că nu te pot înşela cu Jean!

El se desfăcu:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Și de ce nu?

— Nu mă umili și nu te umili!

— Ai stat o săptămână cu dânsul.

— Am stat, dar asta nu înseamnă că-l iubesc.

— Ce înseamnă, atunci?

— Jean e un prieten din copilărie.

— Un cuvânt mai mult să-l iubești.

— Nu-l iubesc.

Andrei nu se putu stăpâni:

— De aceea ai plecat cu dânsul, în loc să pleci cu mine! Ați fugit crezând eă n'o să știu nimic.

— Mab pogorî ochii:

— Așa e.

— Când ai avut de ales între mine și dânsul, l'ai ales pe dânsul.

— Nu l'am ales, de oarece credeam că tu n'o să afli nimic.

Andrei lovi cu mână în masă:

— Și încă mai spui că nu-l iubești!

— Nu-l iubesc!

— Atunci îl urăști poate?

— Nu. Mi-e milă de dânsul.

Andrei o privi de sus până jos, măsurând-o cercetător: își bătea oare joc de dânsul? Dragoste

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

din milă! Nu cunoștea simțirea aceasta. Mab isbucni în lăcrămi:

— Tu știi bine că numai pe tine te iubesc, că te-am iubit întotdeauna, cu tot ce-i bun în mine. Adu-ți aminte de trecutul nostru, de tot extazul fericirei noastre. Cum ai putea crede că am înstrăinat o părticică din comoara dragostei mele?

Intr'o clipă lunecase la genunchii lui, cuprinzându-i într'o îmbrățișare de adorare.

— Andrei, iartă-mă că te-am făcut să suferi. Sunt vinovată, dar nu crede că nu te iubesc. A fost un vis urât. Să-l uităm. Imi voi da toată silința să te fac să-l uiți, alungându-ți bănuelile.

El o ridică de jos, blând, dar neînduplecat.

— Am crezut până acum în tine; de acum înainte, nu.

— De ce?

— Pentrucă ai plecat cu Jean.

— Nu puteam altminteri.

— Nu puteai?

— In ziua când mă pregăteam de călătorie a sosit și Jean dela Brest, în concediu de zece zile. A ținut să mă întovărășească. M'am împotrivit cu toată puterea, dar în zadar. A trebuit să mă încovoi înaintea voinței lui încăpăținate. Nu-l puteam

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

împiedica să nu mă urmărească, credincios ca o umbră. Mai aveam totuşi o rază de speranţă.

— Care?

— Nădăjduiam că n'ai să afli niciodată. Ai aflat totuşi. Fatalitatea ce m'a biruit până acum, m'a biruit şi de data asta. Mă închin dinaintea ei. Loveşte-mă!

— De ce nu mi-ai vorbit niciodată de Jean?

— Cum puteam să-ţi vorbesc?

Andrei se frământa. O întrebare dureroasă îi venia pe buze. Nu îndrăznia însă. Apoi, silindu-se:

— De când?

Mab tăcu, îmbujorată din nou.

— Andrei!

— Înţelegi, de când?...

— Nu stărui, Andrei... Nu l'am iubit niciodată.

Dar Andrei era hotărît şi o robi sub privirea lui aţintită.

— Dinainte de a te fi cunoscut pe tine!

— A!

Nu se aşteptase la o astfel de destăinuire. Stătu pironit câteva clipe lungi. Apoi, izbucnind învălmăşit:

— Dacă îl aveai pe dânsul, de ce ai venit atunci la mine, în clipă când voiai să sfârşeşti cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

viaţa? De ce nu te-ai dus la dânsul? M'ai făcut să cred atâţia ani că te-am scăpat dela moarte... Eram un biet trecător. Pentru ce m'ai oprit din drum? Pentru ce ai stăruit, să te primesc în odaia mea, în patul meu, în viaţa mea... Aveai pe un altul. De ce n'ai mers la dânsul?

Mab răspunse liniştită:

— Pentrucă nu-l iubeam.

— Şi pe mine mă iubeai?

— Nu. Erai totuşi necunoscutul. Am simţit dintr'odată că pot să te iubesc. Ai fost atât de bun cu mine, că mi s'a deschis dintr'o dată putinţa unei fericiri visate. M'am dat fără poezie, dar am izbutit să te fac să mă iubeşti. Nu mă respinge acum.

Andrei nu se înduplecă.

— Dacă m'ai iubit pentruce nu l'ai părăsit pe Jean? Din prevedere, de sigur.

— Nu mă umili. Nu o merit. Sunt vinovată dar sunt şi nenorocită. Nu l'am părăsit pe Jean, fiindcă n'am putut. Am încercat, din adâncul sufletului meu care te iubia, şi n'am izbutit. Sunt lucruri ce trec peste voinţa noastră.

— Şi de ce n'ai putut?

— Pentru că am datorii faţă de Jean.

— Ce datorii?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Mab înălță fruntea sus și rosti limpede, despicând cuvintele :

— I-am dat liniștea și bucuria vieței. Sunt datoare să i-o dau până la urmă.

Andrei credea că visează. Nu se gândise niciodată că pot fi astfel de datorii.

— I-ai dat bucuria vieței și tot tu îi ești datoare !

Mab se înseninâ. Toate trăsăturile ei, ce se înălțau de obicei ca într'un sbor de fulgi, căzură în jos, nemișcate. Privi adânc și cuminte.

— Ascultă, Andrei. Înțelege-mă și judecă.

Apoi după o tăcere mai lungă :

— Pe Jean Vimont îl cunosc din copilărie. Părinții noștri erau foarte legați, locuind în aceaș casă din rue Thénard. L'ai văzut. Ceeace e acuma, a fost în totdeauna: un copil bolnăvicios, melancolic și hursuz.

Prieteni nu avea. Numai cu mine se juca. Copilăria și-a petrecut-o departe de lume și lipsită de bucuriile nevinovate ale vârstei. A intrat apoi în școala politchnică, străin de orice dragoste. Mama lui vitregă nu-l iubia; o altă femee nu-i ieșise în cale. Era prea sfios și prea plăpând. S'a alipit de mine, cu o gingășie fără margini. Era ofițer și nu cunoscuse încă fericirea unei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mrr1901-1932

iubiri împărtăşite. Mi-a fost milă de el: nenorocirea lui m'a înduioşat. I-am dat o raza de soare, luminându-i viaţa întunecată. Am făcut-o din adâncul simţimânt al omeniei, şi din plăcerea curată de a face bine, de a revărsa fericirea împrejur. De iubit nu l'am iubit niciodată; nu poţi iubi un bărbat pe care îl ocroteşti. Iată pentruce nu m'am spovedit lui, în clipa când m'a înşelat Claude. Cum puteam să-i spun fără să-l însângercz? Eu îl pot mângâia; el, nu.

Andrei nu înţelegea.

— Trebuia să rămâi cu dânsul, ori să-l părăseşti.

— De câte ori n'am voit să-l părăsesc! Mi-a fost cu neputinţă. Omul acesta nu poate trăi fără sprijinul meu, fără căldura dragostei mele prefăcute. Să nu crezi că mă las legănată de o arătare înşelătoare. Aş dori să fie aşa.

Mi-a spus-o de atâtea ori că în ziua când îl voi părăsi, îşi va curma firul vieţei! Şi o va face cu siguranţă... Nu' o voesc cu nici un preţ: îl las mai bine deacurmezişul vieţei mele.

— Şi n'ai ajuns să-l urăşti?

Mab se ridică mirată:

— De ce să-l urăsc?

— Pentrucă îţi stă deacurmezişul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Dimpotrivă: m'am legat de el și nu-l voi părăsi niciodată, dintr'o nevoe a sufletului.

Andrei își mușcă buzele.

— O mărturisești!

— Nu mă feresc. Nu mi-e rușine de sentimentele mele curate.

Andrei clătină din cap neîncrezător. Dar Mab:

— Jean e binefacerea mea; e o plantă căreia i-am dat eu viață, pentru care am fost eu picătură de ploae și raza de soare. Dacă trăește, prin mine trăește. Cum îți poți închipui că nu simt nimic pentru dânsul! In dragostea ta pentru mine intră foarte mult și conștiința bunătății tale către mine, din ziua când m'ai scăpat. M'ai văzut nenorocită, m'ai îngrijit, m'ai mângâiat și apoi m'ai iubit pentrucă știai că ai făcut din mine o ființă fericită și recunoscătoare. Ne legăm de cei cărora le facem bine.

— Mai mult decât de cei ce fac binele?

— Uneori da. Acum nu. Nu e nici o asemănare între dragostea mea pentru tine și pornirea de ocrotire ce am pentru Jean.

— Intr'o clipă hotărîtoare, l'ai ales totuș pe dânsul.

— Ți-am spus că nu-l puteam împiedica să nu mă urmărească. Bănuia că nu merg singură. Nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

puteam face altfel decât să plec cu dânsul. Credeam, de altminteri, că nu vei şti. Ai aflat. Iţi cer iertare. Ai fost atât de bun cu mine, că nu ştiu cum aş putea ispăşi durerea ce ţi-am pricinuit. Iartă-mă; nu mă alunga. Adu-ţi aminte de trecut. Aştept să-ţi vorbească în inima ta.

Tăcu, lăsând capul în jos.

Andrei tăcu şi el. Durerea îi era prea adâncă pentru a-l lăsa nepărtinitor. Toată fiinţa lui ardea.

Deschise grăbit uşa:

— Tocmai anii petrecuţi în amăgirea dragostei mă împiedică să te iert!

Ieşi în grădină, strivind un ram de glicină, ce căzuse pe treapta uşei.

VI

Jolimont îşi merita numele.

Nu avea nici cascade, nici zăpezi, nici gheţari, dar la câţiva paşi găseai umbra pădurei şi foşnetul înmulţit al fagilor şi al brazilor, răcoarea izvoarelor şi, pretutindeni unde te-ai fi întors, spatele verde al Aarului încolăcit ca un şearpe.

Andrei şi Mab începură de a doua zi primblările în împrejurimi. Mergeau mult pentru a se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

putea bucura de o osteneală sănătoasă. Păşeau unul lângă altul, tăcuţi, cu gândul departe sau vorbind de lucruri străine de inimele lor chinuite.

Mab încercase să se apropie de sufletul lui Andrei. Nu izbutise însă. Intre ei se săpase o prăpastie peste care nu putea trece. Andrei se adâncea tot mai mult în durerea lui mută, pe care n'o putea revărsa în cuvinte, în fapte. Se mistuia în el, arzând ca pe un rug. Mab voise să se desvinovăţească, ridicându-se peste oameni, şi privind numai lupta între sentimente potrivnice. Dar oamenii existau; durerea lui Andrei era aici, neînlăturată, neînduplecată prin nici un fel de temeiu. Dinaintea zidului ce se ridicase în sufletul lui Andrei, Mab îşi simţia puterile părăsind-o. Se resemna, aşteptând alinarea durerei dela timpul binefăcător.

Cele mai adese porneau pe aleea de castani, până la şcoala ce se clădia, cotind apoi spre pădurea Bremgartenului. Mergeau pe cărarea tăiată aproape de malul apei, îngustă şi umbrită, ca o tivitură dealungul râului şerpuitor; alte ori porneau pe drumul larg străjuit de fagi înalţi şi subţirateci ce ducea spre Glasbrunnen. Pădurea se răria deodată, desfăcându-se într'o poiană. din mijlocul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

căreia cădeau cu sgomot fuioarele de apă ale fântânei de piatră... Se așezau pe o bancă, ascultând susurul apei. cântecul picăturilor ce cădeau în avuz, foșnetul molcom al frunzelor, frângerea grăbită a crengilor izbite, sgomotul pașilor.

Veneau drumeții să-și potolească setea. Porneau apoi, privindu-i cu ochi umezi: erau tineri și în decorul bucolic al poenei se iubeau de sigur. Se duceau cu o părere de rău. Ei însă rămâneau tăcuți. Mab broda, iar Andrei citia ca și cum n'ar fi văzut podoabele dimprejur. Când aveau să-și împărtășească ceva se sfieau ca nu cumva sufletele lor să se întâlnească. Fugeau unul de altul...

Uneori mergeau la Berna.

Orașul și-a păstrat întipărirea medievală. Casele sunt mici, acoperite cu olane roșii, cu balcoane ieșite afară din care își împrăștie miresmele magheranul, nalba, clopoței, cu iederă acățătoare, cu turnulețe și cu geamuri mărunte, peste cari se lasă pleoapa verde a obloanelor. Mergeau de obiceiu pe sub pridvoarele prăvăliilor îmbinate din Spitalgasse și Marcktgasse.

Din drum îi priveau fântânele împodobite cu flori, peste cari se înalță monștrii de teracotă... La

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

capăt se desprindea podul dela Kornhaus, ca horbotă de oţel aruncată deasupra Aarului. Se opreau pe pod, privind la apa ce se limpezia atât de verde, cum nu mai văzuseră. Malurile sunt tăiate de un drum încolăcit în trei brâe. Dedesubt, verdeaţă, copaci, tufe grămădite în jurul vilelor...

Trecând podul, se urcau la Schänzli, pe terasa ce stăpâneşte întreaga Bernă...

Aici stăteau ceasuri lungi, îmbrăţişând din ochi năvala caselor roşii şi verzi, Aarul trântit la mijloc, frunzarele ce răsăreau de pretutindeni, pe coline în preajma apei, podurile ce fâlfâiau ca nişte dantele, Gurtenul din faţă. linia îndepărtată a Alpilor Oberlandului, încărcaţi de zăpadă.

Stăteau până ce înălţimele se însufleţeau de jocurile de lumină ale amurgului, până ce buchetele de copaci păreau vedenii şi până ce zăpezile de pe Jungfrau se întunecau şi ele... Priveau şi sufletele lor înţelegeau frumuseţea înserării, dar nu se lăsau cucerite de ea. Durerea era mai tare decât firea. Dinaintea măreţiei priveliştei, ea nu amuţia, ţinându-i încleştaţi în aceleaşi păreri de rău, în aceleaşi sfâşieri din mijlocul cărora nu găseau nici o ieşire...

Când noaptea se lăsa grea, se întorceau... Se culca fiecare în odaia lui, înăbuşind în faţa albă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

a perinei dragostea lui nepotolită, durerea, sbuciumul unor inimi ce nu se mai puteau înțelege...

Andrei aţipise acum încleştat în suferinţa lui. Mab veghea însă... Nu putea dormi.

Fiinţa ei întreagă cânta imnul iubirii într'o pornire de adorare:

«Andrei, te iubesc!

«Odaia mi-i presărată cu flori: liliacul alb catifelat bate spre un galben ce scântee ca o stea; liliaçul mauve bătând spre trandafiriu zâmbeşte; liliacul ametist se întristează; liliacul mai cald şi mai închis, stropit par'că de picuri îngheţaţi, plânge... Doamne, ce bogăţie de culori, ce mireazmă dulce, mângâetoare, pătrunzătoare!...

Vino! îţi dau domnia florilor. Resfiră-le, iubite. Resfiră mănunchiurile de gălbinele, de lilieci, clopoţeii mărgăritarelor, narcişii cu aripioare de zăpadă, violetele pătimaşe. Iţi dau domnia inimei mele. Resfiră, resfiră... Un cântec fermecător se ridică dela flori şi din inimă; mângâeri şi cuvinte dulci plutesc în aer; numele tău înfioară cruciuliţele liliecilor; un murmur scutură rămurelele. Vino, iubite... Nu; rămâi. Cu braţele încărcate de flori voi veni eu la tine, presărându-le pe masă, pe scaune, pe cărţi. Rămâi. Apleacă-ţi capul pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pieptul meu acoperit de flori; dormi, dormi... Mi-ar fi atât de dulce să fac pe mama ce leagănă, mama ce dojenește zâmbind. Dormi. Ți-aș ține un braț în jurul gâtului, și cu celălalt ți-aș mângâia părul; ți-aș păzi somnul și te-aș legăna. Dormi, dragostea mea...».

Apoi cu pași mărunți intră în odaia lui Andrei, plutitoare, ca o umbră albă. Își ținu răsuflarea Se apropie de pat. Se aplecă. Andrei respiră încet. Mab își pogorî, chipul ca deasupra unei oglinzi. Văpaia o învălui ameținđ-o. Se stăpâni totuși atingându-și gura de fruntea lui. I-o sărută cu gingășie, ușor, ușor. Andrei îi simți sărutarea caldă, ca în vis, înțelegea, dar pleoapele îi acopereau privirea. Ar fi voit să întindă brațele, dar îi erau amorțite. Prin minte îi treceau crâmpee de gânduri, nelămurite, fugare...

Mab veghe o clipă la căpătâi. Privi cu nesaț la chipul lui Andrei. Era atât de aproape; l'ar fi putut cuprinde în brațe. La ce folos? Sufletele, lor erau departe, desbinate. Mab îl iubia, dar în inima ei se urzise și sentimente mai înalte. Se jertfia pentru Jean, pe care nu-l iubia din dragoste... Nimeni pe lume însă nu avea nevoe de ea, afară de Jean. Trebuia să vegheze asupra lui

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

să-l ocrotească și să nu-l lipsească de singura fericire ce o avea pe pământ. Știindu-se folositoare cuiva, inima i se umplu de mândrie îndreptățită. Avea o menire pe lume.

Și în minte i se închegă atât de limpede datoria ei duioasă, în cât ar fi voit să aibă o putere fermecată ca, suflând peste fruntea lui Andrei, să i-o limpezească și lui...

VII

Andrei și Mab stăteau pe o bancă din aleia de castani, privind spre orașul mort, întins la picioarele lor, și la luminițele ce se aprindeau, din când în când, pe munții îndepărtați. Jos, Aarul luneca, negru, nevăzut și nesimțit. Nici o șoaptă nu venia din vale. Pe alee, pustiu...

Vorbiseră mult, tălmăcindu-și fiecare durerea ce-l curma. Nu se înțelegeau, rămâneau străini. departe unul de altul. Era mai binefăcătoare tăcerea. Tăcură îndelung.

Apoi Andrei se sculă deodată în picioare:

— Ți-aduci aminte de cea dintâi întâlnire a noastră? Ți-aduci aminte cum te cutremurai la gândul că Claude te-a înșelat cu o lună înainte de a vă fi despărțit pentru totdeauna ? Dacă mai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

aştepta o lună,' tu rămâneai cel puţin cu mângâerea unui trecut. Înşelându-te, îţi ucisese amintirea. Nu-ţi mai puteai arunca gândul îndărăt fără să tresari; erai silită să ştergi doi ani din viaţă. Acelaş lucru mi se întâmplă şi mie. Peste câteva luni aveam să plec; iubirea noastră trebuia să se prefacă în amintirile trandafirii ce ne împresoară în clipe de linişte. N'ai vrut-o. Ai ucis trecutul; ai ucis amintirea. De aici înainte, nu voi mai putea privi îndărăt peste pustiul celor patru ani.

Tăcu o clipă, apoi cu îndurerare:

— Şi dacă m'ai fi înşelat acum în urmă! Aş fi şters din amintire numai zilele aceste,. Aşa, m'ai înşelat în tot timpul cât ai fost a mea. Când mă gândesc că te împărţeai între amândoi, — tu, în care îmi întrupasem tot idealul meu de bine şi de adevăr, nu mai cred în nimic. Totul n'a fost de cât o făţărnicie, de care mă cutremur. Mi-ai ucis ce aveam mai sfânt în mine: plăcerea de a mă adânci în trecut, ca într'o grădină fermecată.

In adevăr, Andrei era un om al trecutului.

De multe ori se opria deodată, strivind o mişcare începută; rămânea cu braţul întins, prins în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mreaja unui gând. I se părea că toi ce făcea acum, mai făcuse cândva.

Brațul pe care îl ridica, îl mai ridicase și altă dată, cu aceiaș mișcare a sufletului. Simția că o vorbă spusă, o mai spusese odată, o clipă trăită o mai trăise odată.

Când ? Unde ?

Inchidea ochii și vremea se strângea ca o aripă de pasăre și, pierdut, nu știa de *e*, dar era sigur că *fusese*. Tot ce făcea și simția, purta întipărirea lucrurilor făcute și simțite într'o vreme, pe care n'o putea statornici în noaptea trecutului.

Incepuse să crează că trăise odinioară o viață asemănătoare cu cea de acum, din care îi mai veneau încă scăpărări. Scăpărarea se stingea însă deodată și, făcându-se întuneric înăuntru, se lumina afară, împrejur. Lumea își întindea ispitele către cari ochii lui se deschideau vinovați și cercetători, ca și cum le-ar vedea pentru întâiaș dată. Nepăsător și ușurel, purtând par'că pe umeri numai o singură viață, se opria aici, alerga dincolo, minunându-se de toate, dar așteptând clipa tainică, în care o rază de lumină se furișează de sus, pentru a se prelinge de-alungul celei dintâi vieți.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Inchidea uneori ochii, întrebându-se : «Trăiesc ori nu trăiesc ?» Stătea la îndoială. Vremea trecea cu zgomot. El o lăsa să treacă, fără s'o oprească, fără s'o cerceteze, fără să se bucure de darurile ei. Rămânea nedumerit dinaintea neobositei alergări a clipelor călătoare : de unde vin şi unde se duc ? Cine ar putea şti ! ?

Le privia, bătând grăbit din aripe fără a le folosi. Mergea cu pasul nesigur, şovăitor, neînţelegând privelişteа lumei ce se destinde în icoane prididite...

Le lăsa să treacă ; dar mai târziu, în loc să privească afară, îşi adância privirea înăuntru... Şi atunci tot ce nu trăise când *trebuia*, tot ce lăsase să treacă nefolositor, i se ridica în suflet limpede, vieţuitor, cu o realitate mai puternică decât cea adevărată... Toate clipele al căror rost nu-l înţelesese, toate priveliştele ce se desfăşuraseră grăbite, erau chemate acum la o viaţă nouă. Le-ar fi crezut pierdute pentru totdeauna, şi cu toate astea ele îi lăsau în suflet o urmă, nebăgată în seamă mai întâi, dar puternică mai apoi...

In ceasurile de taină, amintirile se ridicau deodată ca aburii străvezii deasupra unui lac, în răcoarea dimineţii, închegându-se în forme plutitoare, ce-l învăluiau, îl ademeneau cu ispitele ler

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revista transilvania noi/noi 1901-1932

într'o lume, pe care abia acum o trăia aeve... Din sfărâmăturile a tot ce a fost se închega o viaţă nouă, fără trup dar cu suflet... Era un logodit al amintirilor, ce-l urmăreau, când ca umbre jalnice şi neîmpăcate, când ca luminiţe zâmbitoare. In suflet el avea comoara nestimată a lucrurilor netrăite, dar cari în răstimpuri îşi desveleau podoabele lor. Ceeace alţii trăiau o singură dată, el trăia astfel de nenumărate ori — de oricâte ori se îndrepta pe furiş, ca un avar, în tainiţa în care îşi ţinea aurul cel mai preţios : aurul, pe care nu-l poate fura nimeni, aurul lucrurilor ce au fost fără a fi, şi cari, când nu mai sunt, încep a trăi o viaţă nepieritoare...

Şi acum totul era zadarnic! Nu se mai putea întoarce îndărăt, fără ca amintirile să nu-l mustre, să nu-l mâhnească; pierduse pacea clipelor de visare.

Mab îl privia înţelegându-i durerea, deşi nu i-o putea alina... Tăcu împovărată de remuşcare. Apoi :

— M'am dat şi ţie şi lui... Dar dacă ai şti în câte chipuri se poate da o femee! Niciodată doi bărbaţi n'au avut aceeaşi femee. Tu m'ai avut toată; Jean numai o umbră...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Andrei o privi de sus :

— Nici Elena lui Menelaos n'ar fi putut vorbi altfel...

Tăcură din nou. Mab se îndreptă apoi spre Jolimont. Andrei rămase singur. Se întinse pe bancă, privind în sus spre stelele îndepărtate.

Suferia acum ca și în clipa când aflase că Mab îl înșelase. Atunci suferise de tot ce bănuia; acum, de tot ce știa. Vru să-și oprească bătaia dureroasă a inimei, dar nu putu. Zvâcnia, ca și cum ar fi voit să-i iasă din piept, ca dintr'o închisoare înăbușitoare.

Se gândise la tot ce-i spusese Mab... Avea dreptate, dar ființa lui se răsvrătia; nu voia să înțeleagă că o femea se poate împărți, rămânând totuși a unuia... Și suferia.

Iubia; simțirea lui mergea către altcineva ieșind din îngustimea ființei lui... Fusese bun cu Mab; ea însă îl răsplătise rău. Se jertfise pentru fericirea ei și acum îl lovise în plinul pieptului. O undă de duioșie îi străbătu ființa; îi era milă de sine. Își desfăcu pieptul, zicând: lovește! Simția par'că o plăcere, suferind pentru dânsa... In suflet îi ardea par'că o flacără curată ce mistuia toate pornirile josnice; un altar pe care se jertfia.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1937

Gândul acesta îl pătrunse, ca o dulce mulțumire Durerea îl făcea și mai bun, înălțându-l deasupra. îndesfulaților vieții. Când se va fi risipit, amintirea îi va rămâne scumpă; clipele de acum îi vor părea sfințite prin suferința cea mai curată.

Și sufletul își risipia simțirile lui sbuciumate spre stelele nepăsătoare, ca un fum de tămâe luat de vânt.

VIII

Andrei ieși în grădină, să respire răcoarea parfumată a dimineții.

Pretutindeni, trandafiri înfloriți. Toamna se lăsase pe petale în culori nebănuite: roșul, galbenul, albastrul, albul, rozul se amestecau în curcubee Picura ușor. Bolțile de trandafiri acățători cu bobocii de aur și de chilimbar tremurau sub picăturile scânteetoare în soare. Mireasma se înălța amețitoare și visul se închega ispititor, în ploaia plină de aromă. Sub un trandafir, Andrei se puse la adăpost; o înfiorare ușoară, ca un fulg, îi strânse inima. Cu ochii măriți de spaimă, el scoborî pleoapele grele. Se gândi la Mab, la lacrimile ei pline de bunătate, la buzele ei tremurătoare ca petalele de trandafir... Târziu își reveni în fire. Pe pământ că-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

zuseră foi galbene, foi roze, peste care străluceau picăturile de apă. Moartea trecuse pe deasupra fâlfâitoare. In suflet i se îngână cântecul dragostei ce moare.

Se întoarse spre casă. Ploaia încetase. Pe cărare se încovoiau stânjenei albi, negri, violeți, cu potirul încărcat de apă; aburi ușori se ridicau pe o rază de soare.

Pe masă găsi o scrisoare pentru Mab, ce venia din Brest. Înțelese: sângele îi năvăli în obraz. Ieși din nou afară. Ferestrele erau deschise. Mab stătea la oglindă, îmbrăcată în înuselina albă ca o spumă. Cu dreapta își trecea pieptenele prin părul ce-i râura pe gâtul alb, pe sânul desfăcut... Părea, în adevăr, o arătare de umbră și lumină.

Cum il văzu la geam, ea tresări. Andrei îi întinse scrisoarea. Nu rosti nici un cuvânt, de oarece gâtul îi era uscat. Mab cunoscu scrisul: un fior o scutură. Puse mâna pe frunte, obosită, sleită, dar cu hotărâre:

— Andrei, ascultă-mă.

Dar el plecase în grabă.

— Andrei!

Era departe; n'o mai auzia. Pornise pe drumul ce merge spre Reichenbach, cu pasul repede, ca și cum l'ar fi urmărit cineva din urmă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu, nu. Astă nu.

Se împiedică ; se ridică din nou.

— Să-i scrie aici !

Nu se gândia că Jean o știa singură la Jolimont. Se gândia numai la durerea lui. Foaia de hârtie albă cu scrisul ei mărunt venia ca o mărturie vie a fericirei pierdute. Cuvintele se pot risipi ca niște vedenii, când sunt rostite; scrise, rămân pentru vecie, amenințătoare, pline de toată amărăciunea inimelor înșelate...

Drumul până la pădure îi păru lung. Câmpiile grase răspândeau mireasma florilor sălbatice, a erburilor ude. Andrei zori pasul. In pădure, se opri o clipă, ștergându-și fruntea. Mestecănii își tremurau frunza simțitoare ca o sensitivă ; brazii se înălțau viguroși și drepți. Andrei porni prin aleia, ce se lărgi deodată, străjuită de fagii tot mai înalți, tot mai tufoși, îmbinându-și creștetele. I se păru că intră într'o biserică mișcătoare, așternută cu frunze lucii și acoperită sub bolta de ramuri, ce se clătinau ca niște clopoței subțiri. Un zgomot îl atinti. Intoarse capul. Dintre frunze se ivi un bot roșcat doi ochi cercetători și o coadă lungă și groasă șerpuind pe trunchiul unui fag. Veveriţa se scoborî în mijlocul bisericei, nebănuitoare, răscoli cu botul frunzele moarte și apoi,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

văzându-l, zvâcni într'un vârtej de foi împrăştiate, de ramuri, ce se clătinau sub greutatea ei.

Andrei o privi până ce-o pierdu. Pădurea începea acum să fremete de deşteptarea vieţei; pasări mici se svârleau de pe creangă pe creangă, iar găinuşele, ţipând ascuţit, sfredeleau verdeaţa ca nişte bulgări.

La capătul aleei, Andrei străbătu pădurícea de tufe acăţătoare, povârnită spre Aarul întunecos. Se opri lângă o salcie ce ieşia scorburoasă din mal, spre a se încovoia deasupra râului; lancea frunzelor încreţia unda: părea o femee cu părul resfirat peste oglinda apei.

Vâslaşul îl trecu dincolo la Reichenbach, în barca lui prinsă de sârmă, până la Wirtschaft-ul din faţă. Andrei sări sprinten şi se aşeză sub umbrarul de copaci, în care Aarul îşi arunca din când în când dantelele de spume. Gândurile îl învăluiră.

Totul se sfârşise. Intre Mab şi dânsul plutia acum mai stăruitoare şi mai ameninţătoare umbra lui Jean. Era departe; fiinţa lui rătăcia totuşi aproape, în jurul fericirei lui, în raza de lumină a slovelor tremurate pe o foaie călătoare; sărutarea lui pătimaşe găsise drumul spre inima iubitei în cuvinte calde, pline de amintirea atâtor ani de dragoste.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1982

— Nu-l iubește? Cu neputință. Nu i s'ar fi dat fără iubire. Darul desăvârșit al întregei ființe nu se face din milă. Îl iubește, îl iubește, înșelându-se pe sine și pe mine.

Și Andrei suferia adânc la gândul că dragostea iubitei lui se putea împrăștia și asupra altuia.

Soarele se ridicase sus, tremurând în frunzele pădurei de fagi și de mesteacăni, frângându-se într'o ploaie de sclipiri fugare.

— O săptămână cu Jean și acum cu mine... E sigură de dânsa. Își închipue că de nu mă va putea îmblânzi cu cuvântul, o va face cu farmecul ei, în singurătatea pădurilor dela Jolimont.

El nu putea înțelege neștatornicia unei femei ce trece dela unul la altul; i se părea o nelegiuire,— fără să se gândească că odinioară și el trecuse dela o femee la alta, cu atâta ușurință...

Mab rămăsese cu scrisoarea în mînă...

In zadar îl strigase pe Andrei; el se depărtase.. Se pieptănă în grabă, încolăcindu-și părul bogat într'o cunună grea; aruncă pe ea o ușoară mantie se acoperi cu o pălărie de pae și ieși. Andrei nu se mai vedea. Mab șovăi o clipă, apoi porni spre Reichenbach...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ţinea însă scrisoarea în mână nedesfăcută. O aşteptase cu atâta frică! De câteva zile tremura, gândindu-se la ea. Jean trebuia să-i scrie; nu-l putea împiedica. Nădăjduise că Andrei nu va şti dar nădejdea îi fusese zadarnică. Fatalitatea plutise ca întotdeauna peste tot ce făcea. Luptase cu toată văpaia sufletului ei cald să aline durerea lui Andrei. Nu isbutise. Imprejurările îi erau potrivnice; clipele treceau grele, pline de amintirile suferinţei de eri şi de ameninţările sfârşitului de mâine al unei dragoste ce-i făcea temeiul vieţei Acum scrisoarea temută venise, săpând şi mai adânc prăpastia ce se deschisese între dânşii.

Mab păşia grăbită, nepăsătoare la frumuseţea dimineţei, nepăsătoare la farmecul bucolic al câmpului. Prin tufişurile aleei, trandafirii puneau un zâmbet primăvăratic în verdeaţa întunecată a frunzelor. Ploaia îşi strecurase picăturile în catifeaua petalelor. Un bobocel o lovi peste obraz. Mab voi să-l smulgă cu dinţii. Se apropie: un zgomot o făcu să tresară. Bobocelul se desfăcuse într'un trandafir proaspăt, arătându-şi frumuseţea feciorelnică fără frică dinaintea buzelor ameninţătoare...

Ajungând în pădure, Mab porni pe aleea de fagi, prin biserica aşternută cu frunze moarte şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

acoperită de creştetele tremuratoare ale copacilor împreunaţi. Privia în toate părţile. Mişcări repezi se auzeau; crengile scrâşneau răscolite. Veveriţele săreau cu gingăşie de pe un ram pe altul.

Mab se opri strigând:

— Andrei!

Ecoul îi aduse glasul înapoi. Grăbi pasul. Când ajunse la Aar, Andrei se afunda în pădurea de brazi de dincolo de apă.

— Andrei!

El se opri. Mab trecu Aarul cu barca. Stăteau acum faţă în faţă, privindu-se adânc, cu ochii mari, ca şi cum ar fi voit să se pătrundă unul pe altul pentru vecie.

Apoi Mab îi întinse scrisoarea nedesfăcută:

— Iat-o!

Andrei nu-i răspunse.

— Citeşte-o.

— La ce bun? Mi-l deajuns să ştiu că *e.*

Mab îşi frământă mâinile; tot chipul i se strânse într'o mişcare de suferinţă.

— Cum puteam s'o împiedic? Jean mă crede singură la Jolimont — e firesc să-mi scrie. Nu sunt vinovată.

Andrei o privi de sus până jos, cu ochii cercetători.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu mă privi așa. Știi foarte bine că nu sunt vinovată.

— Poate sunt eu?

— Nici tu. Vinovate sunt împrejurările ce ne pun deodată între inimă și minte, între inimă și datorie.

Andrei, cu un râs silit:

— Eu sunt inima și Jean datoria?

— Da.

— Nu știu de ce Jean este datoria.

— Citește scrisoarea și vei vedea. N'am deschis-o și sunt totuși sigură.

— Nu.

— Citește-o!

Privirea iubitei se îndulcise într'o rugă nesfârșită; pleoapele i se sbăteau. Rugăciunea tăcută a întregei ei ființi îl înduioșă pe Andrei. Desfăcu grăbit scrisoarea și o citi. Era, în adevăr, o scrisoare cum nu mai văzuse — scrisoarea unui om bolnav, pe care viața îl înăbușia ca o zale de fier pe un piept prea fraged.....

Vorbia de moarte, chemând'o mereu ca pe o dulce prietenă de mult așteptată, vorbia de nevoile pe cari clipele și scuturau în zborul lor grăbit deasupra capului ostenit.... Apoi se îndrepta către Mab ca spre singura ființă ocrotitoare ce știe să-i pună o fărâmă de farmec într'o viață fără noroc.....

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Adorarea lui nu mergea către femeea ce dă plăcerea, primind-o, ci numai spre femeea ce-şi împarte darurile minţei şi ale inimei, de pe buzele căreia cade balsamul cuvântului cald de îmbărbătare.

Sfârşind de citit, Andrei privia în gol; intrase într'o lume de simţire pe care n'o cunoştea. Mab îl urmărîa cu ochii abătuţi, aşteptând. Apoi Andrei:

— Şi tu îl iubeşti?

Mab se îmbujoră:

— Ţi-am spus de atâtea ori că nu-l iubesc; că nu-l pot iubi. O femee nu iubeşte pe omul care-i cerşeşte dragostea. Se poate înduioşa de el, dar dragostea îi merge către cei tari. Te-am iubit pe tine pentrucă am simţit în tine un om. Lui Jean totul îi face rău: lucrurile, oamenii şi lumina soarelui. Înţelege că nu-l pot iubi.

Andrei însă nu voia să înţeleagă; îndoiala era mai tare decât cugetul:

— Atunci?

— Nu-l iubesc, dar datoria mea e să fiu lângă dânsul, să-l ajut, să-l îmbărbătez, să-i dau dorul de viaţă. Eu sunt totul pentru dânsul: vremea bună şi vremea rea, viaţa şi moartea. Tu nu ştii bucuria de a fi folositor cuiva, de a trăi pentru cineva!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Andrei clipi neîncrezător:

— Îi poți fi prietenă.

Mab se împurpură:

— Când i-am fost ceeace i-am fost, înainte de a te cunoaște, nu-i pot lua darul făcut. Am încercat de mai multe ori, dar am văzut că în clipa aceea nimic nu-l va mai ține legat de viață.

Se afundau în pădure, cu pasul grăbit. Andrei asculta vorbă cu vorbă; înțelegea, dar căile inimei îi erau închise. Suferia prea mult pentru a se înduioșa de suferința altuia. Se întoarse răstit spre Mab:

— Ții să fii folositoare cuiva. Nu înțelegi că a trezit în tine deșertăciunea de a te crede împărțitoare de viață și moarte. E numai un mijloc de a te cuceri, de a te păstra; mijlocul celor slabi nu al celor tari. Țelul însă e același.

Mab primi cu seninătate lovitura nedreaptă.

— Știi că nu sunt mândră. De ce mă umilești? Ceeace fac e omenesc. Oricine ar face tot așa în locul meu.

Andrei era nemulțumit; răscolia frunzele moarte cu vârful piciorului. Un gând îl încerca de mult:

— Și Jean știe că ești aici cu mine?

Mab deschise ochii mari.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Atât ar mai trebui! Nici nu bănuești ce s'ar întâmpla de ar afla!

Andrei simția mânia răvășindu-i pieptul. Se încruntă.

— Eu știu și el nu știe! Eu mă chinuesc aici și el stă liniștit la Brest. El îmi otrăvește fiecare clipă a vieței; îmi risipește credința în dragoste— fiind fericit, nebănuitor și crezând în tine, lăsându-se amăgit de comedia iubirei!

Sângele îi năvălise în obraz; ochii tulburi priveau rătăciți, pierduți, adânciți într'o lume plăzmuită. Mab nu-l mai văzuse așa. Era gelos de Jean, de fericirea lui neturburată, pe când dânsul suferia. Luminat de un zâmbet de răutate păgână, se întoarse spre Mab:

— Am să-i scriu.

Mab țipă deodată, ascuțit:

— Andrei! Nu vorbi așa!

Andrei se înverșună și mai mult.

— Să știe și el!

— Andrei!

— Chiar azi am să-i povestesc totul. N'am să-l cruț cu nimic, cum nu m'a cruțat nici el.

— El a făcut-o fără să vrea.

Mab îl privi schimbată la față:

— Andrei, n'ai să faci asta!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— De ce?

— Pentrucă ar fi o cruzime și o josnicie!

Andrei dădu din umeri în neștire:

— Pentrucă te-aș dispreţui ca pe cel de pe urmă dintre oameni. Când te vei liniști puţin vei vedea singur cât de jos te-ai scoborât, vorbind așa.

Cuvintele ţintiră drept. Andrei șovăi. Apoi, domolit deodată, cu ochii în jos, doborît de ce spusese:

— Ai dreptate.

Mab se învăpăie. L'ar fi sărutat, de-ar fi îndrăznit.

— Știam că nu ești tu omul care să te scobori la astfel de josnicii.

Apoi dulce, ademenitoare, cu braţele deschise.

— Andrei, vino!

Andrei nu răspunse, ruşinat dar nepotolit încă, chinuit în adâncurile sufletului său bănuitor. Se sbătea în strângerea unor împrejurări nenorocite, din cari nu vedea ieşirea. Se lumină totuş.

Se opri, privind pe Mab drept în ochi, cu o hotărîre neașteptată.

— Nu-i voi face nici un rău. Trebue să sfârşim însă odată.

Te iubim amândoi: alege.

— Mă iubiţi amândoi, dar eu nu te iubesc decât pe tine.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Cu atât mai bine: alege!

— Andrei!

— Unul din noi trebue să iasă din viaţa ta pentru a lăsa loc celuilalt. Hotărăşte-te între dragoste şi datorie, între fericirea ta şi fericirea altuia. Aştept răspunsul chiar acum.

— Numai pe tine te iubesc!

— Dovedeşte-o!

— Cum?

— Scrie-i chiar azi că totul s'a sfârşit între voi.

Mab nu se gândi nici o clipă. Din tot sufletul ei învăpăiat răspunse:

— Peste putinţă.

— Niciodată?

— Niciodată!

El o măsură cu ochi de ghiaţă.

— Bine. Atunci eu plec pentru totdeauna.

Şi plecă.

Mab rămase înmărmurită; apoi scoase un ţipăt prelung. Trânti la pământ sacul de piele şi umbreluţa, pornind în goană la vale. Crengile lovite în fugă trosneau; frunzele bătute cădeau. Andrei nu înţelegea; porni şi el după dânsa.

Acum o vedea, acum o pierdea printre copaci. Mab fugia, fugia.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Mantia i se sfâșia de ramuri, împiedicând-o în mers. Din goană, Mab o desfăcu, aruncând-o la pământ. Pălăria de pae încununată de flori. zbură și ea în împletitura unui tufiș. Andrei voia s'o ajungă; cu neputință. Jos, Aarul începea să se vadă ca un larg brâu verde, printre copacii cenușii.

Mab alerga mereu. Părul încolăcit în grabă se despletise, fluturându-i pe umeri.

Andrei o chemă, mișcat până la lacrimi:

— Mab!

Ea nu auzia, nu vedea nimic. Avea un singur gând: să sfârșească cu o viață, pe care n'o mai putea răbda! Voia să moară. Era acum aproape. Unda se întindea limpede, șireată, și adâncă. O chema. Când se pregăti să sară, două brațe o cuprinseră. Andrei o ajunsese. Sfârșită de durere și de spaimă, ea căzu fără simțire pe iarbă.

IX

Părea mai ispititoare ca oricând.

Își încolăci brațul alb după gâtul lui, strângându-l la sân. Andrei se desfăcu; își puse mâinele pe obraji și-i îndepărtă capul spre a-l vedea și mai bine. Intreaga ei făptură se oglindi dintr'odată în ochii lui Andrei ca într'o apă liniștită. Era un semn bun.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Mă mai iubești încă?

El nu răspunse, dar privirea îi zâmbi senină. Ea înțelese, deși nu îndrăzni să mai întrebe ceva de oarece amintirea tulbure a trecutului mai plutia încă... Andrei se uită pe geam. Șirul măreț al Alpilor Oberlandului se însemna colo, în crestătur largi. Apoi se întoarse spre Mab, ca și cum ar fi zărit-o întâiaș dată.

Ea scoase un țipăt înăbușit. Lunecă jos, ascunzându-și chipul în haina lui. Andrei se lăsă pe scaun și-i petrecu mâinile pe după mijloc, voind s'o ridice încetișor.

— Fii cuminte. Scoală-te!

— Sunt așa de bine aici!

Își alintă capul pe genunchii lui; apoi și-l ridică, privindu-i în ochi, fericită de a-i vedea mai senini.

In sufletul lui Andrei se petrecea o mare prefacere. Era par'că un început de primăvară; se desgheța pământul se desvelia de învelișu-i alb; apele încătușate până atunci de cristalul gheței, începeau a se rostogoli sprintene și voioase de a simți căldura soarelui. Pădurea fremeta, înfrunzită; firicele de iarbă verde încolțeau. Era în aer ceva de sărbătoare, primăvăratic. O viață nouă se răspândia peste

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fire. Norii se risipeau în pale, lăsând golul de sus curat și albastru.

Andrei își ascultă sufletul, înviorat de această împrospătare, de aceste noi șoapte de viață, de această desgheţare. Se crezuse sleit; își închipuise isvorul vieţei secătuit. Și, deodată, își simți pieptul bătându-i puternic; ceaţa ce-i învăluise privirea se ridică, facându-l să vadă cu alți ochi.

Mab ședea tot jos, lăsându-l să-și joace mâna tremurătoare prin părul ei negru. Părea nevinovată, neștiutoare de rău și de bine. Tăcea, neîndrăznind încă să vorbească. Era atât de dulce farmecul acestei clipe de iertare tăcută că n'ar fi voit să-l nimicească prin cuvinte. Cuvintele dau trup umbrelor; prin înţelesul lor mărginit, împrăștie viață peste ceeace s'ar risipi altminteri ca un sul de fum; rostite, ele vădesc în noi gânduri pe cari nu ni le bănuiam.

Nici Andrei n'ar fi voit să frângă duioșia tăcerei. Se simţia așa de bine sub privirea ei rugătoare, pașnică și nevinovată! Incepu să creadă că totul nu fusese decât un vis.

Anii de minciună, pe cari îi trăise atâta timp, toată cruzimea celor aflate deodată, pe neașteptate, —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ce-l făcuseră să se îndoiască de viaţa şi de dreptatea ei, se risipeau acum ca nişte arătări fugare.

Se adânci în el, privindu-se: o salcie pletoasă atârnată deasupra unui părâu limpede. Se scutura salcia; frunzele cădeau una câte una, tulburând puţin apa. Unda se închega însă la loc, curată ca cristalul. Aşa-i părea şi sufletul. Amintirile se desfrunzeau, iar apa le luă la vale; uitarea se înstăpânia în urmă. Şi când birui cu desăvârşire, o mare duioşie i se ridică în piept. Se regăsia pe sine: acel Andrei duios, icoană a neamului său de ciobani şi de ţărani, al căror suflet picură în lacrimile doinei, a căror jale tremură în notele fluerului şi ale buciumului.

Nenorocirea din urmă îl înăsprise: rănit în înseşi isvoarele vieţei,—căci credinţa în curăţenia dragostei era pentru dânsul o nevoe pentru înţelegerea rostului vieţei—pierduse din blândeţea şi iertarea cu cari învăluia totul înainte. Aţintit asupra suferinţei lui, nu mai putea înţelege pe ceea a altuia. Rămânea nepăsător la orice strigăt.

Simţia însă cum se schimbă. Lucruri ce i se păruse atât de dureroase şi de crude, îi părcau acum fără înţeles. Înşelare? Ură? Gelozie? Cine a născocit aceste vorbe goale?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Cât de ciudați sunt oamenii, își zise în sine. Făuresc năluci împotriva fericirei lor. Nu se mulțumesc cu ce au, cu ce pot pipăi. Caută altceva. Aleargă după arătări, pe cari le-au plăzmuit înnadins pentru a nu putea sorbi liniștiți din dulcele pahar al vieței.

Fericirea lui era lângă dânsul, cu fruntea plecată pe genunchi. Mab îl iubia; nu se mai îndoia. Pentru ce ar fi căutat atunci pricini de mâhnire în împrejurările vieței, ce ne pun în fața mai multor datorii de odată? Il înșelase. Și Andrei rosti acest cuvânt aproape tare, fără sfială, fără ca sângele să-i năvălească în obraz ca odinioară. Nu i se păru nimic neomenos. Dar ceeace are însemnătate e siguranța de a se ști iubit. Simți cum o undă de recunoștință i se ridică în suflet...

Printr'o mișcare spontană gurele lor se împreunară

Era semnul păcei: era semnul iertarei de mult așteptat, ce nu venise din îndemnul vorbelor ci dintr'un îndemn lăuntric.

Mab, fericită, se strânse toată sub brațul lui:

— Vezi, Andrei, zise ea rupând tăcerea cu părere de rău, știam că o să ierți. Te-am făcut să suferi, dar am suferit și eu. O suferință răscumpără pe alta. Ai înțeles că sunt datorii în viață ce se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ciocnesc; am greşit poate, împlinindu-le, dar dragostea mea către tine n'a fost întru nimic ştirbită:

Apoi, strângându-se şi mai mică:

— Dar m'ai iertat, cu adevărat?

El nu răspunse.

— De ce nu răspunzi?

Atunci Andrei, domol:

— Imi pare aşa de ciudat cuvântul acesta de iertare! A ierta? Sunete fără înţeles! Puteam să-ţi spun dela început că te iert şi tot n'ar fi însemnat nimic.

Şi, în adevăr, Andrei îşi aducea aminte că se luptase cu sine în jurul acestui cuvânt. Voise dela început s'o ierte; se hotărîse. Cu neputinţă. Erau în suflet alte puteri tainice ce-i încătuşau voinţa, pe care nu le cunoştea. Se ridicau din adâncuri ca nişte vedenii, cerându-i răzbunare. Trebuia să li se supună.

Intristată, Mab zise:

— Atunci nu m'ai iertat?

— Da. De iubirea ta nu mă mai îndoesc şi cu voinţa te-am iertat chiar dela început; dar peste dânsa se înălţau alte voinţe mai puternice. Acum totul s'a potolit. Acum te iert nu numai eu, ci toate vedeniile ce trăesc în mine, toate stafiile neîmpăcate odinioară.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Și aceste vedenii nu se vor mai ridica niciodată?

Andrei știa bine că ele se puteau ridica oricând, de oarece nu era stăpân peste dânsele. Dar în clipa aceasta nu se gândia la viitor. Răspunse deci fără umbră de îndoială:

— Sunt sigur.

Și o cuprinse în brațe...

...Mab se strecură acum ca o umbră albă în camera, ei dealături.

Dela ușe mai făcu un semn cu mâna, în care își puse tot sufletul ei recunoscător.

Apoi ieși.

Andrei rămase în pat cu ochii închiși, plutind într'un cerc de fericire. Trăise câteva clipe dulci, răscumpărând lungile zile de durere. Le uitase chiar.

Nu se mai recunoștea. Era el cel ce se îndoise de toate și ajunsese să tăgăduiască temeiul vieței? Era un altul.

Își aducea, firește, aminte de tot ce se întâmplase, dar cu nepăsare, ca și cum s'ar fi întâmplat altcuiva. Nu unui prieten ci unui străin, pe care-l privia cu o ușoară compătimire.

Trecură astfel clipe lungi, în sbor, repede. Nu putea adormi, dar nu ca altă-dată, când tăcerea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nopţei îl înspăimânta, când gândurile morţei îl cercetau, năvălind sbuciumate sub învelişul învăpăiat al frunţei. Plutia, dimpotrivă, într'o dulce legănare; pierduse înţelesul vremei şi nu ştia de doarme sau nu.

Deschise deodată ochii.

Noapte.

Uşa odăiei de alături era dată însă la o parte. O fâşie de lumină aluneca dincoace.

Mab nu adormise.

Andrei voi s'o cheme, dar se răsgândi, privind spre zidul din faţă, în care era oglinda. Lumina din camera vecină se arunca în ea. Andrei se aţinti, zărindu-şi iubita în oglindă. Şedea în pat citind o carte. Andrei îi vedea chipul adâncit în spuma albă a dantelelor.

Voi din nou s'o cheme, dar ea se mişcă. Se ridică încet, închizând cartea. Rămăsese cu bustul desvelit. Asculta adânc. Nici un zgomot. Se opri astfel câteva clipe spre a prinde nelămuritele glasuri ale nopţei. Ţinându-şi răsuflarea, se sculă apoi spre a apropia măsuţa de scris. Andrei îşi înălţă şi el capul dintre perini, cătând cu încordare. Tâmplele îi svâcneau, căci bănuiala îl fulgerase.

Mab se culcă iarăş.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Așa culcată, începu să scrie repede pe foaia de hârtie răzimată pe genunchii ridicați.

Andrei îi urmăria acum mâna în toate mișcările ei, dar, deodată, lucrurile se puseră să joace împrejur; ochii i se împăienjeniră; urechile îi vâjiau.

Și atunci își ascunse fața în perini ca într'un adăpost sigur; se adânci până ce simți că se înăbușe. Se ridică din nou. Mab scria, neturburată.

Voi să se scoale: să năvălească în odaia ei, să n'o întrebe nimic — căci la ce ar mai fi întrebat-o? — să-și lase pumnul greu să cadă asupră-i, ca degetele să i se adâncească în carnea fragedă a gâtului. Sângele i se îngrămădise în ochi: cerea răzbunare.

Omul peșterelor se deșteptase în el.

Dar numai o clipă.

Îi fu rușine de dânsul; ar fi voit să plece departe, să nu mai știe de atâta durere.

Cum să plece însă în puterea nopței?

Trebuia să-i vorbească; să-i arunce în față nemernicia. Era hotărît: dar cum să găsească cuvintele nimerite?

Gândurile îi năvăleau în minte, ciocnindu-se. Nimic limpede însă. Toată sfiiciunea ce-i făcea temeiul ființei i se ridică deodată în suflet. Era

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sorocit să sufere mai mult ca alţii, nu fiindcă simţia mai adânc, ci pentrucă nu-şi putea revărsa simţirea printr'o izbucnire.

Se mistuia în el.

Mab scria mereu, liniştită, nebănuind nimic.

Când sfârşi, aşeză totul la loc şi stinse lumina.

Andrei crezu că se sfârşise cu dânsul.

Văzuse sânge la început: îi fusese silă apoi de toate, şi ar fi vroit să fugă departe, iar acum îl cuprinse întreaga duioşie a unei dragoste risipite a unei vieţi irosite, a unei iluzii legate de umbra unor sentimente omeneşti, pierdută pentru vecie.....

Şi firea lui slabă birui: un suspin prelung îi ieşi din adâncul pieptului. Cea dintâi lacrimă caldă stropi faţa albă a perinei.

Mab auzi şi strigă de alături:

— Andrei!

Niciun răspuns.

Un alt suspin zugrumat.

— Andrei, n'ai adormit încă?

Tăcere.

Mab aprinse din nou lumina şi intră grăbită în odaia lui Andrei.

Se apropie de pat.

Andrei nu zise nimic, dar ridică mâna, arătând

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

spre oglindă. Mab înţelese. In apa ei luminoasă se răsfrângea întreaga odae: văzu patul desfăcut, văzu măsuţa, văzu scrisoarea.

Nu mai putea tăgădui. Andrei ştia totul. Strigă totuş:

— I-am scris lui Jean, dar poţi citi şi tu ce i-am scris. Nu de dragoste...

— Dar nici de rămas bun!

Mab plecă ochii în jos.

— Trebuia să-i scriu. Altminteri, ar fi venit să vadă ce fac aici. Citeşte şi tu scrisoarea.

Voi s'o aducă. Andrei o împiedică. Apoi, în cuvinte întretăiate, îşi desveli toată durerea lui adâncă.

La ce bun să ştie ce era în scrisoare? Vina era c'o scrisese, tocmai atunci, când în suflet începuse să i se strecoare uitarea, când se simţise chemat la o viaţă nouă, după atâtea zile de îndoială şi de sbucium, când iertase nu în cuvinte ci din plină revărsare a inimei. Caldă încă de sărutarea şi îmbrăţişarea lui, ea se furişase pentru a scrie celui-lalt, la adăpost.

Mab izbucni în lacrimi.

Înţelesese întinderea nenorocirei.

Se apără totuşi, amintindu-i că de ani de zile

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

îi scria pentru a-i îndulci viața nenorocită cu o vorbă de îndemn și că o făcea dintr'o datorie de omenie.

Andrei stăruia în durerea lui.

Suferința altora? Basm. Singura realitate, pe care o simția cu o ascuțime în adevăr tragică, era sfâșierea inimei lui, topirea grăbită a tot ce fusese bun în ea.

Mab se frământa, revărsându-se în lămuriri.

Andrei nici n'o asculta. Dacă ar fi stat să cumpănească, ar fi înțeles-o poate. Durerea lui însă îi întunecă înțelegerea durerei altuia.

Nimic nu-l îndupleca. Era neclintit.

Cu toată firea lui șovăitoare, i se închegă, în sfârșit, hotărârea din urmă, nestrămutată, de a pleca, fără a privi îndărăt, rupând pentru totdeauna legăturile înșelătoare ce-l ferecaseră de o țară străină și, ieșit din încercările tinereței, să pășească pe o cale uouă, nebătută încă.

Trase zăvorul și se aruncă în pat, înfierbântat.

Se sfârșise! Atât știa, atât putea rosti. Nimic nu ar fi fost în stare să-l împiedice. Până azi se sbătuse. Acum își vedea limpede datoria. Venise la Berna. Ar fi fost mai bine să nu vină, dar firea lui slabă îl împinsese. Așteptase ceeace nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

era de așteptat: o minune, care să-i arate că totul nu fusese decât un vis urât. Poate că nu așteptase nimic. Venise pentru că o mai iubia încă, fiindcă nu putuse să plece fără a o mai fi văzut odată. Își simția de atunci inima pornită spre uitare și spre iertare. Închisese ochii, aruncându-se în necunoscut. Acum îi părea rău; adevărul izbucnise și mai dureros. Nu se mai putea amăgi pe sine. Jean era mai tare decât dânsul. O iertase, dar nu biruise. Celălalt își păstrase drepturile lui, amenințător. Nu-l putuse alunga.

Mai bine s'o sfârșească acum pentru totdeauna.

Fruntea îi ardea; gândurile îi alergau nebune; urechile îi vîjiau. In zadar Mab bătea la ușă. Andrei nu auzia; el se frământa în pat, așteptând cu nerăbdare zorile.

Când florile de lumină se arătară prin iedera dela geam, el se sculă repede, îmbrăcându-se în grabă. Deschise ușa. Mab intră albă. Nu dormise. Privi în odae cu ochii aprinși. Apoi tăind cu pleoapa focul privirei:

— Ce ai de gând să faci?

— Plec.

Scoase un țipăt. Își încolăci brațele în jurul lui,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

revărsându-și dragostea în cuvinte învăpăiate. Andrei se desfăcu, neînduplecat :

— Plec.

— Nu te las.

Era în zadar. Se frământa fără folos. Istovită, tăcu, citind în ochii lui Andrei hotărârea lui, pe care nimic n'ar fi putut-o împiedica. Începu să plângă, potolit, ca un copil cuminte, fără cuvinte. Înțelesese că nu mai putea lupta. După ce lacrimile i se isprăviră, se apropie de Andrei și luându-i mâna :

— Atunci du-te.

Apoi, ca și cum nu s'ar fi întâmplat nimic, se îngriji de pregătirile lui Andrei.

Părea liniștită. Era însă liniștea desnădejdei Mâinile îi mergeau harnice, dar gândul nu le urmăria. Mintea îi era pustie ; nu se putea gândi la nimic. Pleca ! Pleca ! Atâta știa. O vedea din ochii lui hotărâți, din brazda adâncă a frunței...

O undă de mânie o străbătea câteodată. Era atât de aproape de Andrei și nu-l putea împiedica ! Era nenorocită. Purtarea ei fusese îndrumată de un sentiment înalt și curat și nu i-o putea dovedi. Se încercase, dar nu isbutise. N'o înțelesese. Și doar pusese în cuvintele ei atâta căldură,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

atâta patimă, atâta dorință de a fi înțeleasă și iertată... Ar fi voit să-i lămurească din nou, dar era prea târziu. Nu mai avea nici o nădejde.

Porniră amândoi spre Berna, prin aleea străjuită de castani și de fagi. Mai priviră odată spre pădurea dela Bremgarten, spre horbota de oțel a podurilor, spre Schänzli, unde stătuse atâtea seri și spre linia îndepărtată a Alpilor Oberlandului, ce păreau niște regi albi în tronuri de verdeață. Se opriră apoi la gară.

Andrei se urcă în tren.

Mab tăcea; îi strânse mâna înghețată.

Deodată își aduse aminte:

— Andrei, unde pleci?

— Intâi la Veneția, apoi voi vedea.

Atâta putu zice. Trenul se mișcă.

Mab se uită în gol ca o stană: i se năruise cel din urmă vis.

X

Plecă, în adevăr, la Veneția.

Voia să uite totul, voia liniște, voia să renască la o viață nouă, departe de ispitele vechi, de durerea pe care o mai simția în piept...

Rătăcea acum pe canalele pustii, prin palatele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mrr1901-1932

ruinate, prin muzee, căutând sufletul ascuns al cetăţei tainice, căutând orice — numai pe sine nu. Fugia de singurătatea gândurilor lui.

...Odată, pe când sta dinaintea *Apoteozei* Veneţiei a lui Paolo Veronese, din Palatul Dogilor, Zeiţa păru că se mişcă de pe zid, începând a cuvânta astfel:

— O nedumerire te apasă... Rătăceşti pe căile mişcătoare dar pustii ale cetăţei, voind să-i prinzi sufletul. Căci cetăţile au o viaţă şi un suflet: unele plâng, altele râd, unele păşesc înainte cu ochii aţintiţi spre ziua de mâine, vesele că trăesc, deschise la toate înnoirile, a căror răsuflare puternică se risipeşte în fumul coşurilor de fabrică, a căror viaţă se vădeşte în năvala gloatei spre fericire, pe când altele aţipesc, cu privirea stinsă şi îndreptată spre slava trecutului şters pentru totdeauna. Sunt cetăţi ce te îndeamnă la viaţă, la desfătare precum sunt altele ce te acoperă de o adâncă tristeţă. Între dânsele cauţi locul Veneţiei. Ţi se pare că l-ai găsit. Nu. Te înşeli.

Crezi că Veneţia e cetatea tăcerei, a jalei, a morţei, a iubirei — nu a iubirei biruitoare şi zgomotoase, ci a iubirei sfioase ce începe, înconjurându-se de linişte şi de taină, ce vrea să fie ferită de atâtea priviri întrebătoare, a iubirei care, spre a-şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

câştiga dreptul la viaţă are nevoe să se învăluiască de melancolie şi duioşie, îmbinând într'o frăţească unire viaţa şi cu moartea, pentru a ne sili să iertăm izbucnirea uneia prin icoana apropiată a celeilalte.

Crezi că Veneţia e cetatea gondolelor negre — pasări de noapte cu aripa fulgerată ce s'au abătut peste apa adormită a canalelor, plutind în loc să sboare.

Crezi că Veneţia e cetatea obosiţilor vieţei ce fug de zgomotul şi de plăcerile lumei, nădăjduind că se vor uita pe ei înşişi, pe când alţii îi vor fi uitat, fugind de toate, fără să fugă şi de dânşii... umbre triste ce aşteaptă ca laguna moartă să se prefacă în apa Letei.

Nu.

Veneţia nu-i cetatea tăcerei, a palizilor îndrăgostiţi, a obosiţilor vieţii — nu-i cetatea uitării şi a morţii... Desfăşurarea vremurilor o arată altminteri, ca pe o minune ieşită din încordarea voinţei omeneşti, păstrată prin aceeaş încordare, ca pe o cetate falnică, aprigă de putere şi de câştig, doritoare de *viaţă*, şi nu de viaţă în ce are ea mai inalt, mai ideal şi mai străveziu, ci de viaţa în răsfrângerile cele mai joase, în plăcerile mâncărei şi ale voluptăţei, în deslănţuirea patimelor, în toate

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

bunătăţile pe care le aduce banul, în toate îndestulările simţurilor.

Veneţienii au fost nişte soli ai vieţei dionisiace. Din apa moartă şi-au durat cetatea lor; s'au întins apoi, întărindu-şi puterea peste Bergam, Brescia, Verona, Vicenţa, Padova; corăbiile lor au dus leul lui San-Marco în Zara şi în Zante, în Corfu şi în Patras. în Nauplia şi în Corint, în Creta şi în Cipru, în Dardanele ca şi în Marea Neagră... Şi nu din zadarnica dorinţă a slavei, a puterei pentru putere. Nu. Sângele veneţian n'a curs decât din lăcomia banului... Războaele lor n'au fost pentru vreo credinţă sau dintr'un imbold de civilizare, ci din dorinţa câştigului cuprinzător de bun trai înflorit şi de desfătare... O clipă de vitejie poate aduce după sine o lungă viaţă de belşug. Pentru acest belşug aşteptat şi-au vărsat adesea sângele: nu pentru slavă, nici pentru vreo idee... De nu vedeau câştigul, ocoleau mai bine războiul. In 1421, când Florenţa ceruse ajutorul Veneţiei împotriva Milanului năvălitor, tânărul procurator Francesco Foscari era pentru război. Dar cumpătatul doge Mocenigo veghea! Prin gura lui vorbia întreaga Veneţie: „Veneţienilor", le zise el, „aveţi un prinţ virtuos şi meritos, care v'a păstrat o pace atât de rodnică încât voi sunteţi singurii ce străbateţi nesupăraţi mările

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şi uscatul, fiind izvorul tuturor mărfurilor pe care le împrăştieţi peste tot pământul. Lumea vă iubeşte şi vă vede cu plăcere. Aurul întregului glob vine în Republica voastră. Veţi fi fericiţi cât timp va trăi prinţul şi va stărui în această politică. Italia e adâncită în războae şi în foc, ca şi toată Franţa, Spania, Catalonia, Anglia, Persia, Rusia şi Ungaria.

„De aceea nu mă voi depărta niciodată dela această hotărâre; vă sfătuesc să rămânem în pace şi să dăm Florentinilor acelaş răspuns ca şi cel de anul trecut".

Şi dogele isbândi. Veneţia nu se mişcă. Pacea şi prosperitatea o ispiteau mai mult.

Nu ştiu dacă sufletul unui neam se resfrânge prin operile artiştilor lui, prin scriitori, prin pictori. Poate că da.

Priveşte atunci cum pictorii noştri cei mai mari şi-au plăzmuit Veneţia. Priveşte chipul pe care mi l'a dat nemuritorul Paolo Veronese: Sunt fecioara palidă a tuturor obosiţilor; am oare ochii cerniţi? Sunt visătoare? Sunt tristă? Nu. Sângele repede îmi îmbujorează obrazul; sânul îmi creşte de viaţă şi de plăcerea apropiată... Sunt o adevărată Veneră, cu zâmbetul pe buze, izbăvitoare, sol al iubirei pe pământ, mărcaţă, ce nu înşeală aşteptările nimănui... In jurul meu stau nimfele lagunelor des-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901_193z

poiate, zeițe ale plăcerei; iar lângă mine Mercur încheagă icoana bogăției noastre culeasă de pe toate cărările mișcătoare ale mărilor îndepărtate.

Unde vezi deci idealul? Unde vezi poezia? Unde vezi tristețea și sentimentalismul, pe care îl căutați cu toții în apele mele?... Veneția, oraș al morței! Iluzie. Din cele patru văzduhuri vin lungile prohoduri ale iubitorilor de durere, de liniște, de poezie bolnăvicioasă. Toți se apleacă în unda mea pentru a-mi simți mai de aproape bătaia înceată a inimei, pentru a-mi sorbi suflarea ostenită. Și cred că au făcut-o; și cred că mi-au găsit sufletul înconjurat în văluri de jale, fără să bănuiască că e numai o arătare îndărătul căreia se ascunde adevăratul suflet al Veneției, suflet de pasăre de pradă al unui Morosini ce caută să se îmbogățească pe ruinele patriei, suflet de plăcere, suflet de curtezană ce se străvede până și în madonele lui Giovanni Bellini.

Acesta e sufletul Veneției și nu altul.

Și Zeița lui Paolo Veronese tăcu.

Andrei ieși atunci din Palatul Dogilor gânditor. Străbătu piața San-Marco trandafirie sub cununa amurgului; se urcă într'o gondola, lăsându-se dus dealungul canalelor înguste, deasupra cărora atâr-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nau casele îngrămădite. Nu asfinţise încă şi pe canale era noapte. Tăcere. Din când în când câte un strigăt răguşit. Treceau gondolele ca nişte sicrie negre. Şi ce jale de jur împrejur!

— Nu, îşi zise, Veneţienii au putut să nu aibă alt ideal decât banul; vitejia lor a putut să nu aibe alt ideal decât goana după câştig; sufletul lor a putut să nu înţeleagă farmecul bolnav al acestor ape verzi, şi, negustori îmbogăţiţi, ei au putut să se arunce într'o viaţă de plăceri şi de orgii al căror răsunet ne vine din povestirile bătrânilor cronicari, dar aceste sunt lucruri de mult! Fusul vremurilor s'a răsucit. Bogăţiile mărilor au luat alte căi; nenorocirile s'au abătut peste cetatea apelor; desfrâul a moleşit cea din urmă vlagă a sufletelor. Pasărea morţei s'a lăsat asupra lagunelor. Marmura palatelor a îngălbenit; părăginirea s'a încuibat pretutindeni. Şi în locul unui Babilon de lumini şi de petreceri, Veneţia e acum un palat ruinat, cu geamurile sparte, în care vântul şueră a moarte, un palat locuit de stafii şi de lilieci ce fâlfâie din aripi.

...Veniţi deci, fecioare ale Albionului şi ale îndepărtatei Thule, blânde fecioare chinuite de un gol sufletesc timpuriu, mânate de un dor tainic, obosite înainte de vreme; veniţi, suflete stinghere

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

suflete nemângâiate ce nu căutaţi însă mângâierea, ci dinpotrivă voluptatea durerei, a tăcerei, a singurătăţei, veniţi în această necropolă a unei slave trecute, căci dacă aici ardea odinioară torţa desfătărilor, flacăra lor s'a stins. Veneţia e acum cetatea morţei, şi de aceea, poate, o veţi iubi mai mult!

Noapte...

Laguna îşi mişca încet unda moartă, îngânând un cântec, pe care Andrei îl asculta cu o înfiorare dureroasă...

Apa verde se lovia de piatra casei, ca o mână ce bate încet la uşă, Apoi tăcere, ca şi cum cineva ar fi aşteptat afară. Andrei nu mai putea dormi. Se sculă, mergând la geam. Il deschise. Răcoarea nopţei târzii năvăli în odae. Intuneric. Palatele păreau nişte vedenii ridicate din culcuşul apelor verzi şi privind cu ochi stinşi spre rarele lumini ce clipeau prin pieţe, la sicriile negre proptite de ţărm, ce se frământau cu zgomot surd. O privelişte fără copaci; un oraş fără larmă de oameni, fără cântece, fără glasurile ce să ridică în noapte din mijlocul mulţimei. Un tablou zugrăvit în cărbune, fără lumini.

Când se gândi la lumină, luna roşie se înălţă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

din unda vie și îndepărtată a mării, dela Lido, ca o rană ce creștea, picurându-și sângele peste ruinele fumurii.

Andrei rămase aţintit. Priveliștea îl cutremură. Închise repede geamul și se culcă. Trase plapoma peste ochi ca să nu vadă rana de pe cer. De pretutindeni însă se prelingeau picăturile de sânge. Miasma canalelor pustii pătrunse în odae, ameţindu-l. Se sbuciumă astfel până în zori. Moartea îl împresura din toate părţile, nu sub chipul unui tânăr străveziu în care svâcnește bătaia vieţei senine de dincolo, ci sub chipul unei vrăjitoare bătrâne ce-și desfacea braţele uscate, zicându-i: „Vino la mine! Alinarea durerilor tale numai în braţele mele o vei găsi. Sunt moi, deși par moarte. Reazemă-ţi capul: un somn dulce te va învălui deodată, ca o adiere de vânt pe pleoape: din sân mi se va răspândi o mireasmă de crini, vino!".

Vrăjitoarea aștepta.

Andrei suferia; rana inimei lui sângera încă. El venise în Veneţia să-și găsească alinarea durerei; nu căuta moartea, ci pacea inimei. Toate îi vorbeau însă de moarte.

La început se lăsase ademenit de glasurile ce-l împresurau. Pornirea lui către trecut îl îndemna

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

să-şi lase gândul călător în legendele unei vieţi ce se desfăşurase aici în purpură, în aur şi sânge. Trăia cu cinci sute de ani în urmă, printre dogi, proveditori şi închizitori. Urzia conspiraţii şi golia cupa orgiei.

Imprejmuirea însă îl birui. — Miasmele apelor stătătoare, pustiul ce cădea din înălţime, jalea palatelor nelocuite, liniştea îngheţată a nopţilor fără lună, ruinele caselor fumurii îi trezeau tot mai mult icoana morţei. Veneţia îl înăbuşia. Se simţia prea singur cu durerea lui nepotolită încă.

Se hotărî să plece.

Unde?

Florenţa îi răsări în minte. Inchizând ochii, o mireasmă îi învălui deodată, o mireasmă de trandafiri primăvărateci, de floare de portocal, de pajişti verzi, de glicină aninată de ziduri. Amintirea unei vechi iubiri, îl pătrunsese ca o undă potolită. O mână neyăzută îşi trecu degetele leneşe prin păr şi pe fruntea arsă de friguri.

XI

Scoborând la Santa Maria Novella, Andrei se simţi pătruns de o undă de cucernicie. Nu-i venia să creadă, văzându-se dinaintea bisericei, învălită

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în marmură albă şi neagră, văzând cele două obeliscuri rezemate pe spatele broaştelor ţestoase ale lui Giovanni da Bologna.

Plutia par'că. Grăbià pasul, prinzând aripi la picioare. Ar fi voit să fie pretutindeni, deodată: la Dom şi în Piazza della Signoria, la Cascine şi la Settignano. In loc să se bucure, liniştit, de frumuseţea ce-i sta la îndemână, îşi zoria pasul mai departe. Ar fi dorit să cuprindă totul dintr-o singură îmbrăţişare.

Florenţa, cea dintâi împărtăşire cu artă, pe care o avusese în pragul tinereţii! Florenţa, locul celei dintâi iubiri! Singur numele îi răsună în urechi ca o muzică de harpe... De pretutindeni îi răsăreau amintirile în suluri subţiri şi plutitoare; la fiecare pas avea o bătae de inimă, pe care o mai avusese odinioară.

Se vedea tânăr, plin de nesiguranţă şi istovit. Umbrele înserării se lăsau în jurul frunţei. Se crezuse pierdut. Atunci se gândi la Florenţa, un vis al copilăriei. Petrecu aici o iarnă în stăruitoarea înminunare a tot ce vedea, a oraşului aşternut între colinele verzi, a bisericelor bogate, a galeriilor de artă, a palatelor încărcate, a grădinelor, a tuturor urmelor lăsate de marii străbuni ai Renaşterei, în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

marmoră, în bronz, pe pânză... Cu vremea, nimic nu-i rămăsese necunoscut. Nu era zid zugrăvit, pe care să nu-l fi cercetat cu deamănuntul; nu era biserică cât de îndepărtată spre care să nu-l fi dus pasul. Cu lesniciunea lui de a se adânci în trecut trăise în timpul Renașterei. Chipurile de pe pânză îi vorbeau. Se credea un cetățean al Republicei Medicișilor, vieţuind printre artiști, lipsit de griji, fără vreun dar creator, dar mulțumit că poate înțelege totul... Viața liniștită îl întremase. Și această împrospătare a ființei lui se legăna în amintire cu cea dintâi iubire.

Igea!

Icoana ei îi răsări în minte. O vedea cu mișcările ei leneșe, cu ochii mari și duioși, cu acea adâncă întipărire de resemnare, ce n'o părăsia niciodată, cu mănuchiul de violete de strajă pe sân. O vedea, furișându-se în odaia lui, cu degetul tainic pe buze, venind și plecând repede, cu urechea pururi ațintită la nelămuritele glasuri dinnăuntru; îi simția gura caldă pusă grăbit pe gura lui, trupul plin ce i se strecurase totdeauna dintre brațele lui doritoare. Se iubise fără să i se fi dat vreodată. In minte i se deșteptă întâlnirea din urmă,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

taina pe care i-o desvelise, și plecarea lui într'o dimineață de primăvară, cu inima sfâșiată.

Se dusese fără urmă. Amintirea Igeei i se șterse aproape. Și, iată, că acum i se trezise deodată cu o duioșie ce-l cuceria. N'o uitase; icoana ei i se desprindea vie și poetică.

Grăbind pasul pe Lung'Arno, inima îi bătea. Era oare tot în Florența? Ce făcea Giorgio? Nu se gândise niciodată și acum se simția tulburat. Alături, Arnul își târa apa lenește și galbenă; casele însemnau același ferestrău ciudat.

Ajunse. In jurul casei plutia par'că ceva din farmecul idilei de odinioară, din frământarea tinereței lui melancolice. Cu pas hotărît se aruncă în întunericul scării de piatră. Se opri dinaintea grelei uși de lemn. Sună, ținându-și inima cu stânga, să nu sune și ea. Se auziră pași. O femee deschise. Un chip bine rotunjit, cu slabe urme de tristețe în jurul ochilor, un trup plin, acoperit de o ușoară muselină neagră, de pe care strălucia un mănunchi de violete, atât putu zări Andrei în izbucnirea luminei prin ușa deschisă.

Igea stătu o clipă, învăluindu-l în privirea ei cercetătoare. Nu se văzuse doar de opt ani! O licărire îi trecu apoi prin privire. Ochii, întunecați

Muzeul Digital al Romanului Românesc
rev.statetransilvania.ro/mdrr1901-1932

de obicei, se umplură de o vioiciune pe care Andrei nu i-o cunoscuse încă. Un strigăt îi scăpă:

— Andrei!

Apoi îşi împleti braţele în jurul gâtului lui, căzându-i pe piept cu toată greutatea trupului....

Andrei nu se aşteptase la o astfel de primire Făcu chiar un semn de nedumerire. Igea înţelese, arătându-i rochia neagră.

— Giorgio a murit de şase luni...

In glas îi svâcnia o tremurare de bucurie. Era liberă!

Intrară în odaia, în care Andrei locuise odinioară. Toate erau la locul lor. Nici o schimbare.

Fereastra era deschisă, — fereastra, la care stătuseră rezemaţi de atâtea ori, privind amurgul spre Cascine, fereastra la care schimbaseră cea dintâi sărutare, în înfiorarea nopţei. In stânga se zăria cununa ruginie a razelor soarelui ce scăpăta peste frunzişul grădinei Boboli...

Andrei se găsi cu opt ani îndărăt. Uită pentru o clipă iubirea lui dureroasă. Totul i se şterse din minte; trăia în trecut. In jurul lui, căzut pe gânduri, ciripia acum Igea, pridindu-l cu întrebările, — un ciripit voios de drăgălăşii, de nedumeriri, de planuri de viitor, o bătae zburdalnică din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

aripi a unei păsări ţinută prea mult în colivie... Andrei zâmbia duios; răspundea cum putea, ascunzându-şi taina sufletului său rănit...

Ar fi trebuit să fie fericit: îşi găsise poezia tinereţei în odaia învăluită de o lumină prietenească. Igea nu se schimbase. Bogatul ei păr se revărsa şi acum pe tâmple împărţit la mijloc; ochii catifelaţi aveau încă din duioşia trecutului, sânul plin, străjuit ca întotdeauna de mănunchiul de violete... Îi lipsia totuş ceva. Îi lipsia taina ce-i dăduse odinioară atât farmec neînţeles, un zâmbet atât de îndoelnic, o mişcare atât de unduioasă, punându-i pe frunte o ispită. In schimb, găsia o femee în puterea tinereţei, un trandafir deschis, un râs bucuros de a se auzi pe sine.

Povestea Igeei era scurtă. Indurase chinul căsniciei încă opt ani. Moartea lui Georgio o desrobise. Viaţa biruia acum, în ochi, în obraz, în sânii înfloriţi. Mâna îi căuta mâna, gura îi căuta gura. Andrei îi simţi moliciunea mlădioasă a trupului. O strânse în braţe. Stăteau uniţi, dar printre dânşii se strecură o umbră: icoana Igeei de odinioară, însoţită de taină şi de ispită...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Igea îl fereca şi mai mult în mreaja braţelor albe, ca şi cum ar fi vrut să nu-i scape nimic...

Andrei sta acum singur la fereastră.

Era fericit sau nu? Nu ştia. Obosit, privia mersul liniştit al Arnului ce-şi târa aceiaşi undă leneşă şi galbenă. Işi rezemă capul între mâini, gândindu-se. Işi împlinise o veche dorinţă; strânsese în braţele lui o fiinţă iubită, în agonia unei clipe de uitare de sine. Era totuş trist.

Pângărise un ideal; îl pogorâse din înălţimile lui... I se dăduse deodată, ca un rod ce se desprinde singur de pe ram...

Privirea îi lunecă afară peste zidurile Palatului Pitti, peste grădinile Boboli, în cari se aninau tot mai mult umbrele înserării. Imbrăţişă cu ochii umezi priveliştea pe care o iubise odinioară atât...

Noaptea cădea deasă. Nu se mai vedea nimic. Andrei se lăsă ademenit de gândurile lui obişnuite.

Când Igea se întoarse, punându-i drăgostos mâna pe umăr, Andrei tresări.

El se gândia la Mab...

XII

Cea dintâi plimbare a lui Andrei fu la Cascine.

Pe Lung'Arnuri sburau trăsurile mici de pae,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

trase de cai pitici și lustruiți. Loviturile copitelor ropoteau pe pietrele cheiului. Din șirul trăsurilor se desprindeau femeile în haine luminoase de toamnă văratică, cu buchete de violete la piept și cu campanilul de abanos al părului umbrit de pălăriile de pae.

Lume multă. Străinii se recunoșteau îndată. Ici, colo și Florentini adevărați din rasa lui Dante cu ochi mari, negri, din care scăpăra o mândrie de doge venețian. Unii din ei aveau pelerina aruncată pe umăr după obiceiul toscan. Câte odată această pelerină era atât de veche și de găurită în cât, privind la mândria celui ce o purta, te gândeai la cuvintele lui Socrate către Antistene: «Prin găurile hainei tale, îți văd mândria, o Antistene!».

La un colț de stradă, de pe zidul unui palat, o madonă de porțelan cu broboadă albastră și cu Isus în brațe, operă poate a unui ucenic al lui della Robbia, zâmbia deasupra candelei aprinse, arătând trecătorilor pruncul divin, cu o mândrie de mamă fericită.

Dar farmecul peisagiului îl făcea Arnul:

— Arnul lui Dante și al lui Foscolo, care, vărsându-și urna de pe colinele Falteronei, cuprindea orașul într'o îmbrățișare de dragoste.

Apa lui părea spatele unui șarpe ce se mișcă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md/1901-1932

încetinel, sărutând pietrele cheiului. Privind spre apus, panglica lui se destindea dela San Nicolo și, strecurându-se sub arcadele podurilor, se pierdea în păduricile Cascinelor.

Pe deasupra apei, din depărtare, dela Ponte di Ferro se ridică o perdea străvezie de ceață, înmuind și îndulcind liniile caselor. Părea o flamură ce te învăluiă pe încetul.

Trecând peste Ponte Vecchio, Andrei se îndreptă spre Viale dei Colli, pe drumul tăiat în brâe pe pieptul colinelor. Dintre copaci răsăreau vile cu nume sunătoare și poetice. Deoparte și de alta a drumului se rotunjeau stolurile laurilor, ale stejarilor și ale pinilor maritimi. Prin coama lor de frunze închise, măslinii aminteau sălciile noastre. Pe drept au fost aleși ca simbol al păcei și al înțelepciunei. Palmierii erau atât de numeroși, încât Andrei se aștepta să vadă răsărind dintr'o cotitură, o caravană lungă de cămile, lângă care să fâlfâe burnuzurile albe ale unei cete de Arabi.

Ceia ce-l fermeca mai mult în aceste împrejurimi ale Florenței era armonia liniilor. Dealurile sunt atât de proporționate, încât par tăiate de o mână de artist. Ici, colo, pe vârfuri vre-o ruină cenușie sau o biserică îmbrăcată în marmoră stă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ca un străjer mut. Peste tot se întinde o verdeaţă veşnică, din care se înalţă o mireasmă de trandafiri, deşi e sfârşit de toamnă.

. . . . . .

Ajunse în Piazza Michelangelo. Priveliştе fermecătoare. La dreapta se distingea Santa Croce, cu faţada de marmoră albă, şi cu trupul bisericii desgolit şi cenuşiu.

Turnul dela Palazzo Vecchio, se ridica peste case, ca un spion ce-şi întinde urechea spre a prinde o vorbă de taină.

Dincolo însă de pădurea de palate, de campaniile şi de cupole, se desena muntele Morello, colinele acoperite de vile dela Fiesole şi departe, departe, munţii din Valombrosa, trandafirii în amurgul soarelui, de un trandafiriu străbătut de luciri de opal şi de rubin, în care frunzişul îotunecat al chiparoşilor se mişca mai strălucitor.

Peste tot părea a se fi revărsat o pânză străvezie, fâlfâind în sunetul unei muzici divine, din care picura slava vremurilor trecute, când Ghiberti sculptă poarta Baptisterului, Michelangelo scotea din marmură pe divinul David, când mâna lui Donatello, Verocchio şi Michelozzo, împletea cununie de bronz şi de marmoră spre gloria veşnică a Florenţei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr.1901-1932

Incetul cu încetul luminile se topiră în violet şi noaptea se lăsă peste oraş.

Arnul la picioare tăia întunericul cu o dungă.

Pe dânsul se mişcă un punct: era Charon ce trecea cu barca peste Stix...

XIII.

Florenţa era în sărbătoare.

Se serba împlinirea a cincizeci de ani dela proclamarea dogmei concepţiei fără păcat a fecioarei Maria de către Papa Piu al IX-lea.

Au trecut totuşi atâtea veacuri de când arhanghelul Gabriel, cu ochii de azur, cu aripi mari de mătasă, lăsându-se din înălţimile albastre, întimpinase pe Maria, în tinda casei, cu cuvinte atât de frumos tălmăcite de Vulgata:

— *Ave, Maria, gratia plena, Dominus tecum!*

Apoi, cu vorbe pline de fiorii marelui Mister, gura arhanghelului vestise Fecioarei întruparea apropiată a Verbului.

*

Cerul era acoperit de o pânză de nori.

Nu ploua. Arnul se lovia totuş de picioarele podului Santa Trinità. In faţă, casele galbene cu ferestrele mici oblonite cu zăbrele verzi, se ridicau

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/morr1901-1932

chiar din apa râului ce rodea piatra temeliei de sute de ani fără putere.

Ciudate case! Acoperişurile lor de oale, înegrite de vreme, păreau un ferăstrău ce se sue, se pogoară, fără nici un şir. Deşi toate casele aveau câte cinci rânduri, nu erau două măcar cu aceiaşi înălţime. Ferestrele lor mici trăgeau un brâu verde ce alerga în creţuri fantastice.

Oraşul începea acum să răsune de chemarea clopotelor: o chemare atât de duioasă şi atât de rugătoare în cât paşii tuturor se îndreptau spre domnul Santa Maria del Fiore.

Pe canaturile de bronz sculptat ale uşii din mijloc, următoarea inscripţie cu litere mari, amintia serbarea:

Fecioarei, Maicei Domnului,
Maria,
Intre fiii lui Adam
Singură scăpată de păcatul originar,
In gloria concepţei fără pată,
De secole cinstită în Florenţa
Şi în Florenţa de veacuri
Impărţitoare neobosită de haruri
Astăzi în ziua sărbătoarei supreme,
Zâmbind în icoana Fecioarei făcătoare de minuni
Din cel mai frumos din templele sale,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Implinindu-se anul al 50-lea
Dela proclamarea dogmei
Concepţiei imaculate,
Concetăţenii lui Dante
Nu mai pre jos de marii strămoşi
Se închină
In lumina nouă a altarului părintesc,
Salutând cu bucuric
Aurora renaşterei creştine.

Lăsând minunata horbotă a faţadei şi păşind înnăuntru, Andrei nu deosebi la început nimic Intunericul îl scufundă într'o lume de taine. Prin amestecul de lumină şi de umbră, vechii meşteri ai catedralelor gotice au isbutit să răscolească toate puterile noastre sufleteşti.

Ferestrele erau acoperite cu vitrouri, închipuind scene sfinte de un roş sângeros sau de un albastru siniliu. Abia de sus, prin ochiuri mici, sbucneau snopi de raze. Şi mai sus curbele ogivelor se prelungeau deasupra capului, spre a se întâlni într'un vârf îndepărtat, pierdut în întuneric, dincolo de care ochii credincioşilor bănueau raiul cerului luminos ca o făgăduială dulce, plutind peste întunericul vieţei.

Jos, nenumăraţi stâlpi de piatră ca o pădure de chiparoşi. Oriunde îşi întorcia capul, Andrei simţia

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

privirea rece a morților de marmură, culcați deasupra catafalcelor, ca într'o criptă în care ți-i frică să nu se ridice morții din sicriile grele...

Cu toată mulțimea oamenilor, domul în față părea pustiu. Atât era de cuprinzător.

Fiecare cum venia își făcea cruce cu evlavie, își vârâ degetele în vasele de marmură și se îndrepta spre torția de lumină a corului. Pe lângă pilaștri și prin locuri tăinuite Andrei vedea buze ce se mișcau, șoptind rugăciuni, și nu odată tresăria părându-i că-l chiamă cu semne de ademenire.

In altarul sfântului Anton se afla icoana făcătoare de minuni. Fecioara e înfățișată pe un fond de nori, cu haina albă umflată puțin de vânt. La picioare are o semilună de pietre prețioase, la gât o salbă și în jurul capului o coroană din aceleași pietre prețioase. Madona stă cu mâinile împreunate în rugăciune, cu ochii plecați și cu gura subțiată, ca și cum ar șopti ceva. In jurul ei atârnau lămpi și vase de argint, din care ieșeau crinii svelți cu caliciul lor de argint. In umbra tainică a tabernacolului, florile așezate de credincioși la picioarele Madonei, răspândeau o dulce mireasmă, pătrunzând sufletele, ca și blânda privire a Fecioarei ce cădea din înălțimile altarului.

Pășind mai departe, Andrei se apropiè de oco-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mom1901-1932

lul aprins al corului ca o singură torţă ce-şi fâlfâia flacăra spre întunerecul de sus.

Din mijloc se înălţa muzica subţire şi îngerească a copiilor în haine negre, cu tunica încheiată la poale şi la mâneci cu panglici.

Printre ei graşi reverenzi, cu pelerina roşie mergând până la pântece şi cu gluga de mătase pe spate, ori înveliţi în blană albă.

Sub baldachinul cu dungi galbene, ridicat anume, şedea episcopul din Pescia, aşteptându-şi rândul.

Veni apoi la altarul din mijloc, în cea mai adâncă tăcere, înconjurat de figuranţi muţi, cuprinşi de cucernicie. Luând un pocal de argint în mână, îl ridică în sus, îl puse pe altar, se aşeză în genunchi, se sculă iarăşi, îşi frânse mâinile, se uită spre cer, şoptind cu glas tainic...

După sfârşitul slujbei începu predica. Un preot tânăr, cu trăsături hotărîte, cu ochi de vultur, se urcă în tribuna adusă anume, privi cu îndrăsneală mulţimea adunată, cuvântând:

— Iubiţi ascultători!

O clipă tăcu.

Apoi, cu aceiaş hotărâre, stărui mai departe:

— «Voind să ridic ochii minţii mele către Fecioara Maria şi să merg spre ea cu pas nesigur şi cu adânc respect, mi se părea că aud glasul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Domnului, care, tunând din înălțime, îmi zice: Ferește-te de a te apropia de lucrurile sfinte și mulțumește-te să le adori din depărtare, ațintindu-ți privirea în țărină».

Se opri apoi din cucernicie pentru cuvintele Domnului.

La spatele lui Andrei, doi bărbați vorbeau șoptindu-și. Unul dintre dânși erà un bătrân mic, cu capul frumos și nins, cu ochii vii.

Erà atâta cumințenie și seninătate în ceeace spuneà, încât Andrei îl ascultă cu încordare:

— Imi place preotul, șoptì el. A început cu un adevăr adânc. De divinitate nu trebue să te apropii, ci s-o slăvești din depărtare. Mulți au încercat să, o facă dar cu pieirea lor. Semele, frumoasa Beoțiană, simțindu-și în sânu-i tresărirea copilului voi să vadă în față pe tânărul fermecător, ce-o făcuse mamă. Tânărul era însă Jupiter, de care nu te poți apropià fără învoirea lui. Apropiindu-se Semele arse în flăcări.

In acelaș timp predicătorul își luă din nou firul cuvântării:

— «In adevăr, omul ce se încearcă să adân-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indir1901-1932

ceească lucrurile cereşti, trebuie să se desbrace de orice cuget omenesc.

Ce poate fi însă mai sfânt şi mai înalt de cât Maica Domnului?

Căci, cu toate că Maria a avut obârşie pământească şi muritoare, a fost totuşi de o fire atât de curată, încât ne-a dat din pântecele Ei, ca din cer, pe Dumnezeu.

De aceia adânc mi-i respectul, când mă gândesc la Tine, o! făptură divină, ce ai îmbrăcat în carne pieritoare pe fiul Domnului şi l-ai închis în sânul Tău nouă luni, când mă gândesc că pântecele Tău a purtat flacăra fără a se arde, rămânând totuşi neatinsă şi fecioară».

Se opri iar ostenit.

Bătrânul, din spatele lui Andrei, şopti din nou:

— «In adevăr, Maica Domnului trebuiă să fie fecioară. Nu poate decât să ne încânte că unele mituri orientale sunt o umbră depărtată a acelei lumini sigure, ce străluceşte în noi creştinii».

Intorcându-se către icoana făcătoare de minuni, din care Fecioara zâmbiă atât de dulce, împreună mâinele în semn de adorare, îndoi genunchii ca un îndrăgostit, stăruind cu înfocare:

— «Cu ce cuvinte te voiu lăudà eu, o Fecioară,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Maică curată și fără de prihană? Salut, o plină de har, de Domnul aleasă din toate generațiile; salve, o, Tezaur de viață nemuritoare. Salut, Raiu de nevinovăție, în care, plântându-se copacul vieții va rodì fructele mântuirei veșnice. —

«Tu ești slava oamenilor. Tu ești bucuria îngerilor. Tu ridici orice blăstem.

«Tu răspândești din Eden mireasma nemurirei deasupra fiilor Evei, din care s'a împrăștiat moartea în tot universul!»

Micșoră ochii; privirea i se împânzi ca și cum ar fi cătat în altă lume:

— «Pe Tine, Maică a Domnului, te-a văzut David în Betleem, ca o Arcă purtând un copil — pe Domnul. La tine s'a gândit Moise, când mistic ți-a zis Coloană și Arcă de aur, în care trebuià să se păstreze Sfântul Sfinților.

«Salve, Templu al Sfântului Spirit, templul cel mai înalt al cerului.

«Pe tine, prezicându-te, Ezechiel te-a numit «Poarta închisă», pe unde nu va intrà decât Domnul. Pe tine te-a numit Daniel „Muntele", din care se va desface piatra unghiulară, Isus Cristos, ce va sdrobì chipul șearpelui drăcesc".

Bătrânul de la spatele lui Andrei șoptì din nou:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

— «Cât e de frumoasă religia noastră şi ce minunat decor are. E un alai împărătesc. Câţi înaintaşi şi trâmbiţaşi au vestit sosirea lui, a Împăratului! Iar când a venit El, nimeni nu-şi a putut închipuî că împăratul e în stare să îmbrace haina unui fiu de lemnar bătrân. Şi ce adânci şi aceşti profeţi! Apolon Piticul, Sibila din Cumae sau Zeus din Dodona, n'ar fi putut da profeţii atât de tainice. Coloană... Arcă... Poartă închisă... Munte... Ce minunat!»

Dar predicătorul, tremurând din tot corpul de fiorul iubirei, cuvântă din nou:

— O sfântă şi totdeauna binecuvântată, fii în nevoile noastre. sfătuitorul şi ajutorul nostru, tu care în ajutorare eşti cea mai iute, cea mai puternică, cea mai graţioasă şi cea mai dulce! Chiar numai numele tău e o alinare în gura celui ce te laudă, în inima celui ce te iubeşte, în amintirea celui ce te roagă. Printre cele binecuvântate tu eşti cea mai binecuvântată, printre cele alese, cea mai aleasă, cea mai frumoasă, cea mai plină de har, cea mai slăvită pentru că eşti Maica celui ce împarte harul, slava, cinstea şi veşnicia. Nimeni nu s'a ridicat ca tine la atâta înălţime pentru că nimeni nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

s'a apropiat de Dumnezeu ca tine; nimeni n'a fost împodobit cu atâtea haruri ca tine.

„De aceia te-am salutat, şi din nou şi totdeauna te voi salutà. Maică plină de har, Domnul e cu tine; binecuvântată eşti între femei, pentru că tu prin Sfântul Spirit ai născut pe Mântuitorul nostru!"

Tăcù ostenit. Lumea ar fi ropotit, de sigur, dacă sfinţenia locului n'ar fi împiedicat orice manifestaţie nepotrivită.

Ascultătorii începură să se împrăştie prin porţile de pe delături. Bătrânul stătu pe loc pentru a vorbì cu acelaş glas liniştit:

— „Predica a fost, în adevăr, minunată arătând nu numai talentul predicatorului ci şi înălţimea religiei noastre.

„O astfel de iubire curată şi adâncă nu poate fi decât pentru Dumnezeul creştin. Ce sunt tânguirile de dragoste ale lui Romeo la balconul Julietei ce sunt suspinele lui Cyrano la balconul Roxanei, pe lângă cuvintele însuflate de iubire mistică a celui mai smerit preot, neştiut de nimeni?

Şi nu numai iubirea pământească, dar nici iubirea divină — alta decât cea creştină — nu pot împărtăşi nişte sentimente atât de puternice şi de adânci. Nici un imn către Athena Partenos, fe-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cioară ca și Maria, nu e atât de cald. Iată, de pildă, altă zeitate asemănătoare: Kore, gingașa Kore ce fusese răpită de Pluton.

„Citește imnul Demetrei, găsit nu de mult, și vei vedeà cât sunt de șterse cuvintele de adorare închinate Korei, față de avântul cuceritor al celui mai smerit adorator al Mariei.

«Religia noastră e mai presus și prin spiritualismul ei. Fecioara naște pe Mântuitor prin conlucrarea Sfântului Duh. Dar ce e Sfântul Duh? O idee, o suflare, un nimic fără formă. Iată ce n'ar fi putut înțelege un Grec».

Și cum domul erà acum pustiu, bătrânul se retrase în capela Concepției, căzând în genunchi dinaintea icoanei făcătoare de minuni a Maicei Domnului, cuprins de o adâncă cucernicie.

XIV

Andrei își reluă vechea lui odae, regăsindu-se în lucrurile ce-l înconjurau, în horbote, în cadre, în statuete, și mai ales în priveliștea ce se desfășura pe colinele din față, tinere și înverzite.

Se regăsi totuș în lucruri, fără să se mai regăsească și în ființa lui de acum.

Se sili cu dinadinsul să mai trăiască odată bă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tăile inimei de odinioară. Se vedea rezemat pe marginea ferestrei, înlănțuind mijlocul Igeei, în lumina prietenoasă a lunei, în zdrumicarea potolită a serenadei, dar inima nu-i mai bătea ca atunci... Amintirea lui Mab îl domina. Cu cât voia s'o alunge, cu atât venia mai biruitoare. Avea alături pe Igea, și se gândia aiurea... Nu era făcut pentru plăcere. Nu se putea bucura de ea, în toată plinătatea; simțurile nu-i tremurau statornic la atingerea ei. Fericirea îi părea o apă, al cărei fund se depărta. De câteori credea că o atinge, ea se depărta și mai mult. Își încheia acum tinerețea fără să fi putut spune vreodată timpului: oprește-te din sborul tău fără stârșit. Lasă-mă să gust din clipa ce m'a prins în vraja fericirei.

Nu. Năzuințele lui alergau pururi mai departe...

Găsise un adăpost în Florența, și un braț legănător de femee. Nu era totuși mulțumit. Inima îi era sfâșiată...

Igea intră. Andrei tresări. In ochii lui era o remușcare, pe care ea n'o înțelese. Se simția străin și departe, departe... Ii era rușine. Ca un vinovat o învălui în brațul lui...

Porniră apoi spre Cascine.

Soarele se lăsa leneș într'o cunună de sânge

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

peste vârfurile întunecate ale chiparoşilor... Adieri proaspete veneau din grădini, încărcate cu mireşmele florilor. Pe Lung'Arnurile înguste lumea grăbită se îndrepta spre Cascine. Andrei se gândia la plimbările de odinioară pe cărările pustii ale pădurei, visător, cu mintea plină de icoana fugară a Igeei. Acum o avea lângă dânsul, şi se gândia totuşi la trecut. Era nedrept. Strânse mai tare braţul iubitei. Igea îi răspunse ca la o chemare tainică. Nu bănuia nimic. Andrei grăbi pasul, ca şi cum l'ar fi urmărit cineva...

Intrară în pădure, pornind pe cărările învălmăşite de iarbă năvalnică. Din tufişuri săria câte o pasăre speriată, şuerând prelung; o alta îi răspundea; mii de şoapte fremătau. Pe o piatră acoperită de muşchi, o şopârlă cu ochii de aur, scăpărători, îşi răşfăţa pielea la mângâerea razelor piezişe.

La marginea unei cărări pierdute, doi lucrători. Focul strălucia, scânteia, se chinuia; lemnul mort trosnia; apa forfotia în oala fumegată. Cu ochii rătăciţi în depărtare, lucrătorii aşteptau... Seara cădea. Frunzele lunecau peste capete, în foc. Ei tăceau, cu mâinile încrucişate peste genunchi, privind în golul fără sfârşit...

Andrei asculta viaţa pădurei. Igea nu se gân-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dia la nimic. Era fericită. Privia cuminte cu ochii neîntrebători. Se mulțumia cu fericirea clipei în care trăia. Nu cerceta depărtările. Nu mai avea nici o taină. Andrei i-ar fi dorit sub fruntea senină un gând ascuns, nepătruns, un gând care să-l frământe. Ar fi dorit să se îndoiască de dânsa...

Indoelile îi mergeau însă aiurea. Icoana lui Mab îi plutia pe dinainte; o vedea în focul aprins, în luminișurile pădurei, în frunzele moarte, în firicelele de iarbă veștede. O iubia încă și n'o putea uita. In minte i se ridicau amintirile atâtor mângâeri tainice, a atâtor clipe dulci petrecute laolaltă, a atâtor bucurii și dureri împărtășite împreună.

— Vino! îi spuneau. Vino în trecutul tău care singur trăește în tine. Oricât ai încerca să-l uiți va fi cu neputință. Ești în puterea noastră. Vino!

Și Andrei se ducea. Ca întotdeauna trecutul trăia mai stăpânitor în el decât clipa de față. Chemările lui nu rămâneau fără răspuns. Pe nesimțite se lăsă supt ca de niște ape viclene, încetinel, până ce-l acoperiră.

Igea, ostenită, se așeză pe o bancă... Andrei porni prin pădure. Trecu pe lângă mormântul Maharajahului, fără să-l privească. Lianele amintirilor îl

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

prinsera în încolăcirile lor... Unde era Mab? De ce nu-i scria? Ar fi fost atât de lesne să-i dea de urmă... Nu-i scria totuş! Plecase pentru totdeauna, dar gândul că Mab rămăsese singură îl durea... Era poate acum la Paris, poate la Brest?...Vedea roşu dinainte. La Brest? Inima i se strânse într'o încleştare sângeroasă. Nu se poate să-l fi uitat aşa de lesne. Trebuia să sufere şi dânsa...

Când se întoarse, amurgul cădea tot mai des lăsat de o mână grăbită. Soarele se ştersese după colinele Pisane, dar razele lui întârziate aruncau o dulce licărire peste lucruri, peste copaci, peste apa leneşe a Arnului, ce se întuneca din ce în ce mai mult. Pretutindeni tăcere: tăcerea înserării ce înmărmureşte întreaga fire în aşteptarea nopţei.

XV

Andrei îşi ducea paşii obosiţi spre Viale dei Colli, — unde petrecuse odinioară clipe neuitate.

Aici îşi plimbase tânăra lui melancolie, întâia înfiorare de dragoste, visurile lui primăvăratice, frământările duioase ale celor douăzeci de ani peste care se aşternuseră acum atâtea încercări şi dureri. Prin aleia de chiparoşi, nimeri în Bobolino, verde încă, plin de mireasma pătrunzătoare a flo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rilor de toamnă. Lăsă drumul, urcând pe cărările repezi ce se strecurau cenușii printre copacii deși, printre palmieri, printre măslini, printre chiparoșii funerari... Coti apoi pe uliţa largă. Pădurea se mai răria; din luminișuri se zăria priveliștea frântă a Florenței; câteva case și Domul. Domul se ivia pretutindeni. Cu turla lui roșie, greoae, stăpânitoare, părea o vedenie amenințătoare... Pe delături, vilele atârnau în gluga de iederă... Mai departe, deasupra brâului larg al drumului desvelit acum la soare, biserica San Miniato strălucia în haina ei de marmoră... Andrei o îndrăgise de mult Ca o stană privia depărtările de pe creștetul colinei, părând o femee în gingășia ei, în armonia măsurilor, în moliciunea voluptoasă a marmorei.

Câțiva pași, și ajunse în piazale Michel Angelo, de unde stăpânește văzduhul statuia lui David. In față, priveliștea neuitată a Florenței și a dealurilor toscane, împădurite, împestrițate. Andrei stătu, gânditor.

Ochii îi alergau peste vile, peste domurile bisericei, peste apa lenește a Arnului, dar gândul era aiurea. Icoana lui Mab se lumina tot mai limpede. Il chema; îi făcea semne tainice să vină. De ce plecase? Ii părea acum rău că se grăbise. Voise să fie tare, și era slab. Nu mai putea rămâne sin-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

gur. Aştepta să-i scrie, să-i spună să vină... De ce nu-i scria? Il uitase poate?

O presimţire îl încolţi deodată. Nu-l uitase. Trebuia să-i scrie... Azi... Când se va întoarce va găsi pe masă slova măruntă a iubitei, şi semnătura ei ca două aripi de rândunică, aducându-i gândul cel bun.

Nu mai putea sta... Priveliştea Florenţei îi juca pe dinainte. Se coborî în grabă, ca gonit, pe treptele nesfârşite ce tac colina, ducând la San Nicolo. Mergea, mergea, mânat de un gând amarnic. Plutia. Când ajunse, Igea îi dădu o scrisoare în care cunoscu deodată slova dorită. Citi grăbit: „Sunt patru ani de când m'ai împiedecat dela pasul ce-fac acum. Nu-mi pare rău. Prelungindu-mi viaţa mi-ai dat anii cei mai buni, pentru cari mâinele mele împreunate se îndreaptă spre tine în cea din urmă clipă ce a sosit. Moartea, pe care o simţisem atunci atât de aproape, îmi pluteşte deasupra creştetului. Ii aud fâlfâirea... Mă atinge...

„Nu avea remuşcări.. Eram sorocită. Cred în destin. Acum ascultă:

„După ce te-ai dus, am plecat la Paris. Aşteptam să te întorci, să mă ierţi, nu pentrucă greşisem, ci pentrucă-mi înţelegeam altfel decât tine datoriile. N'ai venit. Ah, nopţile neadormite, nopţile

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/md=1901-1932

de așteptare nebună, pe care nu le vei ști niciodată! Am stat ascultând suflarea vântului, trosnetul ușei, zgomotele nelămurite ale nopței... In fiecare clipă te iubeam mai mult: te iubeam pentrucă erai tu și mă făceai să sufăr. Mi-era inima grea, Voiam să vii, să te apropii, să te lași adorat, să te știu lângă mine. Tresăriam la fiecare șoaptă a nopței. Iți priveam scaunul obișnuit, cu dragoste cucernică. Aș fi voit... Nu... Ce aș fi fost eu dacă nu te-aș fi cunoscut? Inchipuește-ți viața mea tristă, fără bătaia de inimă: „E aici... Va veni... Și totuș e departe!". Iți mulțumesc că ești *tu*, așa cum ești tu. Iți iubesc inima pentrucă a putut să mi-o miște pe a mea... Imi închipuiam în vis că ai venit. Stăteam lângă tine, sorbindu-ți privirea drăgăstoasă ce mă făcea să tresar. Mă înălțam în vârful picioarelor. să-mi ascund obrazul în haina ta ca și cum aș fi voit să-mi ascund păcatul că te iubesc. Aș fi voit totuși să-ți pot citi în ochi și să știu dacă inima îți mai bate pentru mine. Mi-era frică... și mi-ar fi fost totuș așa de drag să stau grămădită în tine ca un copil...

„Dar tu n'ai venit. Târziu numai am înțeles că nu vei mai veni niciodată, că iubirea noastră s'a sfârșit pentru totdeauna... Un gând negru m'a străbătut o clipă. Apoi, mi-am adus aminte că e pe lume

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

un om pentru fericirea căruia mi-am jertfit-o pe a mea, un om căruia i-am dat bucuria vieţei fără să-l fi iubit... Nu puteam deci muri; mai aveam o datorie pe pământ. Trista mea viaţa era izvorul fericirei altuia. Nu i-l puteam seca...

„M'am dus atunci la Brest, unde nu fusesem niciodată. Mă înăbuşeam la Paris.., Cum să-ţi povestesc însă durerea ce mă aşteapta acolo? Unde să găsesc cuvintele cari să-mi tălmăcească nenorocirea? Jean nu era singur. Trăeşte de mult cu o femee; are şi un copil. Cum nu s'a năruit cerul în clipa când mi s'a spulberat vălul de amăgire?

„Jean, omul pentru care m'am jertfit, pentru care te-am pierdut pe tine, pentru care mi-am zdrobit viaţa, pentru care te-am făcut să suferi atât, înşelându-te, îşi bătuse joc de mine. Mai e vreo recunoştinţă pe lumea asta? Nu cred. Tot ce a fost bun în mine s'a năruit deodată. Mi-e groază de toate. Sila şi nădejdea m'au biruit. Pentru iluzia unei datorii sfinte mi-am jertfit dragostea mea te-am jertfit pe tine, zdrobindu-ţi idealul curat al iubirei ce-ţi păruse că l-ai găsit în mine.

„Tu te-ai dus pentru totdeauna, mie ce-mi mai rămâne de făcut?

„Să mă arunc în veşnicie. Mă arunc.

„Când vei primi rândurile mele, nu voi fi de-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cât o amintire. Moartea mea îţi va răscumpăra tot ce-ai suferit pentru mine şi-ţi va da pacea trecutului nostru...

„Seara îşi toarce încet caerul clipelor. Simt firul timpului ce-mi lunecă printre degete; mă'nfior de vremea ce fuge; şi trec eu seninătate pragul somnului de veci. E târziu. Moartea îmi fâlfâe tot mai aproape. Scobor pleoapele. Imi leagăn lenea; din când în când tresar; cutremurul morţei mă pătrunde, atingându-mi genele ce cad. Aş vrea totuş să mă mai gândesc o clipă. Să smulg din noapte chipul tău iubit. Te apropii ca în vis. Pe buzele mele strânse îmi pui sărutarea iertărei. Sunt fericită!".

Facultatea Filologie CLUJ BIBLIOTECA

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

NOTĂ FINALĂ

Acest roman a mai fost publicat sub titlul *„Aripa Morței"*. Ediția de acum e aproape o nouă versiune aflată prin îndreptarea formei cât și prin adaosuri și suprimări.

E. L.

